

78

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΣΑΒΒΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ

μεταφρασθέντα καὶ ἐκδοθέντα μετὰ τοῦ
Ἑβραϊκοῦ κειμένου

ΥΠΟ

Ι. ΝΑΧΑΜΟΥΛΗ

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ:

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου «Ο ΚΟΡΑΨ»

Ι. ΝΑΧΑΜΟΥΛΗ.

1886

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

A1.52.Φ10.0025

τῆς ἁγιότητός του, εἰς τὸ ὄρος τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀπέκτισεν ἡ δεξιὰ του (Ψαλ. σή, 54).»

12.

Πᾶν ὅ,τι ὁ Θεός ὁ ἅγιος καὶ εὐλογητὸς ἐδημιούργησεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, δὲν ἐποίησεν αὐτὸ ἢ πρὸς δόξαν του, ὡς γέγραπται. «Πᾶν ὅ,τι καλεῖται διὰ τοῦ ὀνόματός μου, πρὸς δόξαν ἐμοῦ ἐδημιούργησα, ἐμόρφωσα καὶ ἐποίησα (Ἡσαΐας μν.' 7).» Καὶ ἀλλαχοῦ. «Ὁ Κύριος βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων (Εξ. ιε. 18).»

ΤΕΛΟΣ

וַיָּבִיֵאם אֶל גְּבוּל קְדִישׁוֹ הָרֶזֶה קִנְתָּה
יְמִינוֹ :

כָּל־מָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּעוֹלָמוֹ * לֹא בָּרָאוּ אֱלֹהִים לְכָבוֹדוֹ *
שֵׁנָאִמַּר * כָּל־הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וּלְכָבוֹדִי
בָּרָאתִיו יִצְרָתִיו אֶף עֲשִׂיתִיו * וְאֹמַר *
יְיָ מֶלֶךְ לְעוֹלָם וָעֶד :

ת"ו ש"ל ב"ע

ΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΛΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Πέντε τινὰ εἰς τὸν κόσμον ὁ Θεὸς ἐκάλεσε κτή-
σεις αὐτοῦ, τουτέστι· 1) τὸν Νόμον 2) τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν· 3) τὸν Ἀβραάμ· 4) τὸν Ἰσραὴλ καὶ
5) τὸν ἱερὸν Ναὸν. Τὸν μὲν Νόμον ὡς γέγραπται,
«Ὁ Θεὸς μὲ ἀπέκτησεν ἐν ἀρχῇ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ,
πρὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, παναρχαίως (Παροιμ. ἡ.
22).» Τὸν δὲ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὡς γέγραπται.
«Οὕτω λέγει Κύριος. Οἱ οὐρανοὶ εἶναι θρόνος μου,
καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· τίς εἶναι ὁ οἶ-
κός, τὸν ὁποῖον ἠθέλετε οἰκοδομήσει δι' ἐμέ; καὶ
τίς ὁ τόπος τῆς ἀναπαύσεώς μου; (Ἡσαΐας, ξστ' 1).»
Καὶ ἀλλαχοῦ. «Πόσον μεγάλη εἶναι τὰ ἔργα
σου, Κύριε! ὅλα μὲ σοφίαν τὰ ἔκαμες· ἡ γῆ εἶναι
πλήρης τῶν ἀγαθῶν σου (Ψαλ. ρδ' 24).» Τὸν δὲ
Ἀβραάμ, ὡς γέγραπται. «Καὶ ἠυλόγησεν αὐτὸν
καὶ εἶπεν· εὐλογημένος νὰ ᾔηται ὁ Ἀβραάμ παρὰ
τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν (Γεν. ιδ' 19).» Τὸν Ἰσραὴλ, ὡς γέ-
γραπται· «Ἔως οὐ παρέλθῃ ὁ λαός σου, Κύριε, ἕως
οὐ παρέλθῃ ὁ λαὸς οὗτος, τὸν ὁποῖον ἀπέκτησας (Ἐξ.
ιε 16).» Καὶ ἀλλαχοῦ «Οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἐκκλητοὶ
οἱ ὄντες ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι ἀγαπητοὶ καὶ προσφιλέ-
στατοί μοι (Ψαλ. ιστ' 3).» Τὸν ἱερὸν Ναὸν ὡς γέ-
γραπται. «Εἰς τὸν τόπον, Κύριε, τὸν ὁποῖον προ-
ητοίμασας διὰ κατοικίαν σου, εἰς τὸ ἁγίαστήριον,
Κύριε, τὸ ὁποῖον αἱ χεῖρές σου ἱδρυσαν (Ἐξ. ιε 17).»
Καὶ ἀλλαχοῦ. Καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν

אָמַר יי צבאות :

חֲמִשָּׁה קְנִינִים קָנָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּעוֹלָמוֹ * וְאֵלוּ הֵן * תּוֹרַה קְנִין אֶחָד *
שָׁמַיִם וָאָרֶץ קְנִין אֶחָד * אֲבִרָהֶם קְנִין
אֶחָד * יִשְׂרָאֵל קְנִין אֶחָד * בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
קְנִין אֶחָד * תּוֹרַה מִנִּין דְּכָתִיב * יי קְנִי
רֵאשִׁית דְּרָכּוֹ קִדְּם מִפְּעֻלּוֹ מֵאֵז * שָׁמַיִם
וָאָרֶץ מִנִּין דְּכָתִיב כֹּה אָמַר יי הַשָּׁמַיִם
כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הִדָּם רַגְלִי אֵיזָה בֵּית אִשְׁרָי
תִּכְנֶנּוּ לִי וְאֵיזָה מְקוֹם מְנוּחָתִי * וְאָמַר *
מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יי כִּלְם בַּחֲכָמָה עֲשִׂית
מִלֵּאָה הָאָרֶץ קְנִינֶיךָ * אֲבִרָהֶם מִנִּין *
דְּכָתִיב וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר * בְּרוּךְ אַבְרָם
לֵאמֹר עֲדִיּוֹן קָנָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ * יִשְׂרָאֵל
מִנִּין * דְּכָתִיב עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ יי עַד
יַעֲבֹר עִם זֶו קְנִית * וְאָמַר * לְקֹדְשִׁים
אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הִמָּה וְאֲדִירִי כִלְחָפְצֵיכֶם *
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִנִּין דְּכָתִיב מְכוֹן שִׁבְתְּךָ
פַּעֲלָת יי מִקְדָּשׁ יי כֹּנְנֵנּוּ יִדִּי * וְאָמַר

τησα δέ πρὸς αὐτόν.—'Ανήκω εἰς χώραν ἔνδοξον
 ἔνεκεν τῶν ἐν αὐτῇ πολλῶν σοφῶν καὶ λογίων.
 Αὐτὸς ἐπανελάβεν.—'Αν ἤθελες γίνῃ κάτοικος τῆς
 χώρας μου, σοὶ ἔδιδον πολλὰς χιλιάδας χρυσῶν
 νομισμάτων καὶ κειμήλια καὶ μαργαρίτας. Ἐγὼ ἐ-
 πανέλαβον πρὸς αὐτόν.—'Αν μοι ἔδιδες ὅλον τὸν
 χρυσὸν, τὸν ἄργυρον, τοὺς πολυτίμους λίθους, καὶ
 τοὺς μαργαρίτας ὅσοι ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον,
 δὲν ἤθελον κατοικήσει ποτὲ εἰμὴ εἰς τόπον ἔνθα
 μελετᾶται καὶ διδάσκεται ὁ Νόμος, ὡς γέγρα-
 πται εἰς τὴν βίβλον τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβίδ, βασι-
 λέως τοῦ Ἰσραὴλ. «Ὁ Νόμος τοῦ στόματός σου
 εἶνε εἰς ἐμὲ καλλίτερος ὑπὲρ χιλιάδας χρυσοῦ καὶ
 ἀργυρίου (ριθ'. 82).» (Καὶ τῷ ὄντι,) ὅταν ὁ ἄνθρω-
 πος ἀπέρχεται τῆς ζωῆς ταύτης, δὲν φέρει βεβαί-
 ως μεθ' ἑαυτοῦ ἄργυρον, χρυσὸν, κειμήλια καὶ μαρ-
 γαρίτας, ἀλλὰ μόνον, ἣν κέκτηται διδασκαλίαν καὶ
 τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα, ὡς γέγραπται. «Ὅταν περιπα-
 τῆς θέλει σὲ ὁδηγεῖ, ὅταν κοιμᾶσαι θέλει σὲ φυλάττει,
 καὶ ὅταν ἐξυπνήσῃς θέλει ὁμιλεῖ διὰ σὲ (Παροιμ. στ'
 22).» Ὅταν περιπατῆς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον σὲ
 ὁδηγεῖ, ὅταν κοιμᾶσαι εἰς τὸν ἄλλον σὲ φυλάττει
 καὶ ὅταν ἐξυπνήσῃς εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν θέλει
 λαλεῖ ὑπὲρ σοῦ. Καὶ ἄλλαχοῦ γέγραπται. «Ἰδικόν
 μου τὸ ἀργύριον, ἰδικόν μου τὸ χρυσόν, λέγει ὁ
 Κύριος τῶν Δυνάμεων ('Αγγαίος β'. 8).»

אֶמְרָתִי לוֹ * מַעֲרִי גְדוֹלָה שֶׁל חֲכָמִים
 וְשֶׁל סוֹפְרִים אֲנִי * אֶמֶר לִי * רַבִּי *
 רְצוֹנְךָ שֶׁתְּדוּר עִמָּנוּ בְּמִקְוָמָנוּ וְאֲנִי
 אֶתְנֶלְךָ אֶלֶף אֲלָפִים דִּינָרִי זָהָב וְאֲבָנִים
 טוֹבוֹת וּמִרְגְּלֵי־וֹרֶת * אֶמְרָתִי לוֹ * אִם
 אַתָּה נֹתֵן לִי כֶל־כֶּסֶף וְזָהָב וְאֲבָנִים
 טוֹבוֹת וּמִרְגְּלֵי־וֹת שְׁבַע־עוֹלָם אֲנִי דָר
 אֵלָא בְּמִקּוֹם תּוֹרָה * שָׁכֵן מְצִינוּ בְּסֹפֶר
 תְּהִלִּים עַל יְדֵי דוֹר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל * טוֹב
 לִי תּוֹרַת פִּיךָ מֵאֲלָפִי זָהָב וְכֶסֶף * שְׁבַע־שַׁעַת
 פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְדוּיֵן לוֹ לְאָדָם
 לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת
 וּמִרְגְּלֵי־וֹת אֵלָא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים *
 שְׁנֵאמַר * בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִּנְחָרָה אוֹתָךְ *
 בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ * וְהִקִּיצוֹת הִיא
 תְּשִׁיחָךְ * בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִּנְחָרָה אוֹתָךְ *
 בְּעוֹלָם הַזֶּה * בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ *
 בְּקֹבֶר * וְהִקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָךְ * לְעוֹלָם
 הַבָּא * וְאוֹמַר * לִי חֲכָמִים וְלִי הִלָּכִים

Ραββι Συμεὼν ὁ υἱὸς Ἰούδα ἔλεγεν ἐν ὀνόματι τοῦ Ραββι Συμεῶνος υἱοῦ Ἰωχάνη.—Ἡ καλλονή, ἡ δύναμις, ὁ πλοῦτος, αἱ τιμαί, ἡ φρόνησις, τὸ γῆρας ἡ πολιὰ καὶ τὰ τέκνα προσήκουσιν εἰς τοὺς δικαίους πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ὡς γέγραπται (εἰς πολλὰ χωρία τῶν Παροιμιῶν) «Στέφανος δόξης ἡ πολιὰ, ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης εὗρίσκειται (ιστ'. 31). Καύχημα τῶν νέων ἡ δύναμις αὐτῶν, καὶ δόξα τῶν γερόντων ἡ πολιὰ (κ' 29). Στέφανος τῶν γερόντων τὰ τέκνα τῶν τέκνων των, δόξα δὲ τῶν τέκνων οἱ πατέρες αὐτῶν (ιζ'. 6).» Καὶ ἀλλαχοῦ γέγραπται. «Καὶ θὰ ἐντραπῇ ἡ σελήνη καὶ αἰσχυθῇ ὁ ἥλιος, ὅταν ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων βασιλεύσῃ ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ δοξασθῇ ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ (Ἡσαΐας κδ'. 23).

Ραββι Συμεὼν ὁ υἱὸς Μενασία ἔλεγεν.—Αἱ ἐπτὰ ἀρεταί, αἵτινες κατὰ τοὺς σοφοὺς ραββίνους προσαπαιτοῦνται εἰς τοὺς δικαίους, εὐρέθησαν συνηνωμέναι εἰς τὸν ραββί (Ἰούδαν τὸν ἡγεμόνα) καὶ εἰς τοὺς αὐτοῦ υἱούς.

Ραββι Ἰωσῆς ὁ υἱὸς τοῦ Χισμὰ διηγείτο. Περιηγούμενός ποτε ἀπῆντησα καθ' ὁδὸν ἄνδρα, ὅστις με ἐχαίρετις, καὶ ἐγὼ τὸν ἀντεχαίρετις. Αὐτὸς μοι εἶπε.—Διδάσκαλε, ποία ἡ πατρίς σου; Ἀπὴν-

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָא אֹמֵר * הַנּוֹי וְהַכֶּחַ וְהַעֲשֶׂר וְהַכְּבוֹד וְהַחֲכָמָה וְהַזְקֵנָה וְהַשִּׁיבָה וְהַבְּנִים נָאָה לַצְדִּיקִים וְנָאָה לַעוֹלָם * שְׁנֵאמַר * עֲטַרְתַּ תְּפָאֶרֶת שִׁיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּמְצֵא * וְאֹמֵר * תְּפָאֶרֶת בַּחֲוִירִים כַּחַם וְהֵדֵר זְקֵנִים שִׁיבָה * וְאֹמֵר * עֲטַרְתַּ זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים * וְתְּפָאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם * וְאֹמֵר * וְחִפְרָה הִלְבְּנָה וּבּוֹשָׁה הַחֲמָה כִּי מֶלֶךְ יִצְבֹּאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם וְנִגַּד זְקִינֵינוּ כְּבוֹד :

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסִּיא אֹמֵר * אֵלֹהֵי שִׁבְעַ מִדּוֹת שְׁמֵנוּ חֲכָמִים לַצְדִּיקִים כֹּלָם נִתְקִימוּ בְּרַבִּי וּבְבָנָיו :

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן קֶסְמָא * פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מֵהֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ וּפָנַע בִּי אָדָם אַחֵר וְנָתַן לִי שְׁלוֹם וְהַחֲזַרְתִּי לוֹ שְׁלוֹם * אָמַר לִי * רַבִּי * מֵאִיזָה מְקוֹם אַתָּה הָיִיתָ :

ται ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Γραφῆς. «Ἡ δὲ Ἑσθήρ εἶ-
πεν αὐτὸ εἰς τὸν βασιλέα ἐν ὀνόματι τοῦ Μορδοχαίου
(Ἑσθήρ, 6. 22)».

7.

Μέγας εἶναι ὁ θεῖος Νόμος, καθότι δίδει εἰς τὸν
ἐκτελοῦντα αὐτὸν τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν
ζωὴν, ὥς γέγραπται (εἰς πολλὰ χωρία τῶν Παροι-
μιῶν). Διότι ζωὴ εἶναι (τὰ περιεχόμενα εἰς τὸν Νό-
μον) εἰς τοὺς εὐρίσκοντας αὐτά, καὶ ἴασις, εἰς πᾶ-
σαν αὐτῶν τὴν σάρκα (δ. 22). θέλει εἶσθαι (ὁ νό-
μος) θεραπεία εἰς τὰ ἐντόσθιά σου καὶ ἀνάψυξις εἰς
τὰ ὀστέα σου (γ. 8). Εἶναι δένδρον ζωῆς εἰς τοὺς
ἐναγκαλιζοντας αὐτόν, μακάριοι δὲ οἱ κρατοῦντες
αὐτόν (ε. 18). διότι ταῦτα (τὰ παραγγέλματα) θέ-
λουσιν εἶσθαι κόσμημα χαρίτων εἰς τὴν κεφαλὴν
σου, καὶ περιδέραιον περὶ τὸν τράχηλόν σου (α. 9).
Θέλει ἐπιθέσει εἰς τὴν κεφαλὴν σου κόσμημα χαρί-
των, θέλει σοὶ παρέχει διάδημα δόξης (δ. 9). Διότι
δι' ἐμοῦ αἱ ἡμέραι σου θέλousi πολυπλασιασθῆ, καὶ
ἔτη ζωῆς θέλousi προστεθῆ εἰς σέ (θ. 11). Αἱ ὁδοὶ
αὐτῆς (τῆς σοφίας) τερπναί, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐ-
τῆς εἰρήνη (γ. 17). Μακρότης ἡμερῶν ἐν τῇ δε-
ξιᾷ αὐτῆς, ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δό-
ξα (γ. 16). Διότι μακρότητα ἡμερῶν καὶ ἔτη ζωῆς,
καὶ εἰρήνην θέλousi προσθέσει (αἱ ἐντολαί) ἐπὶ σέ
(γ. 2).

בְּשֵׁם אֱמָרוּ מִבֵּיא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם *
שְׁנֹאמַר * וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם
מַרְדֵּכַי :

גְּדוּלָּה תוֹרָה שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת חַיִּים
לְעֹשֶׂיהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא *
שְׁנֹאמַר * כִּי חַיִּים הֵם לְמִצְאֵיהֶם וּלְכָל-
בָּשָׂרוֹ מִרְפָּא * וְאוֹמַר * רַפְּאוֹת תְּהִי
לְשֶׁרֶךְ וְיִשְׁקוּי לְעֲצָמוֹתֶיךָ * וְאוֹמַר * עַץ
חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתַמְכִּיהָ
מֵאֲשֶׁר * וְאוֹמַר * כִּי לוֹיֵת חֵן הֵם
לְרֹאשֶׁךְ וְעֲנָקִים לְגִרְגְּרֹתֶיךָ * וְאוֹמַר *
תֵּתֵן לְרֹאשֶׁךְ לוֹיֵת־חֵן עֲטֹרַת תְּפָאֶרֶת
חֲמֻנָּךְ * וְאוֹמַר * כִּי בִי יִרְבוּ יְמֶיךָ
וְיוֹסִיפוּ לְךָ שָׁנוֹת חַיִּים * וְאוֹמַר * דְּרָכֶיהָ
דְּרָכֵי־נֶעֱם וּכְדֻנַּת־יְכוּתֶיהָ שְׁלוֹם־וְאוֹמַר *
אֶרֶךְ יָמִים בִּימֶינָהּ בְּשִׁמְאֻלָּהּ עֵשֶׂר
וּכְבוֹד * וְאוֹמַר * כִּי אֶרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת
חַיִּים וְשְׁלוֹם יוֹסִיפוּ לְךָ :

γνώσις τῆς Μισνᾶ, περιορισμένη ἐμπορικὴ ἀσχολία, ὀλίγαι κοσμικαὶ φροντίδες, ἀποχὴ ἀπὸ τῶν ἡδονῶν, ὕπνος ὀλίγος, σπανία δμιλία, καὶ σπάνιος γέλως, μακροθυμία, ἀγαθότης τῆς καρδίας, ἐμπιστοσύνη πρὸς τοὺς σοφοὺς, ὑπομονὴ εἰς τὰ ἀτυχήματα, γνώσις τοῦ ἰδίου βαθμοῦ, ἀρκεῖσθαι εἰς τὴν ἰδίαν τύχην, χαλινάγωγεῖν τὰς ἰδίας ἐκφράσεις, μὴ ἀλαζογεύεσθαι, ἐφελκύνειν τὴν τῶν ἄλλων ἀγάπην, ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν, ἀγαπᾶν τοὺς ἀνθρώπους, ἀγαπᾶν τὴν ἀρετὴν, ἀγαπᾶν τὴν δικαιοσύνην, ἀγαπᾶν τὰς νοθεσίας, ἀποφεύγειν τὰς τιμάς, μὴ ὑψηλοφρονεῖν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ μαθήσει, μὴ ἀρέσκεσθαι εἰς τὸ ἐκδίδειν ἀποφάσεις καὶ ἀποφθέγματα, συμμετέχειν τῶν βαρῶν τοῦ πληθόου, κρίνειν αὐτὸν εὐμενῶς, προτρέπειν αὐτὸν εἰς τὴν ἀλήθειαν, προτρέπειν αὐτὸν εἰς εἰρήνην, μελετᾶν ἡσύχως καὶ ἡρέμα, ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι (ἐπὶ τοῦ προκειμένου), ἐννοεῖν καὶ εὐρύνειν, μανθάνειν πρὸς τὸ διδάσκειν, μανθάνειν πρὸς τὸ ἐκτελεεῖν (τὰ μεμαθημένα) χορηγεῖν ὕλην σκέψεως εἰς τὸν διδάσκαλον, ἐκθέτειν ἐμπεριστατωμένως καὶ σαφῶς τὴν ἰδίαν γνώμην, ἐκφέρειν ἕκαστόν τι ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτουργοῦ αὐτοῦ. Καὶ γινώσκομεν ὅτι ὁ λαλῶν δι' ἕκαστόν τι ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτουργοῦ αὐτοῦ, δύνανται νὰ γίνῃ αἷτιος γενικῆς σωτηρίας· τοῦτο δηλοῦ-

בְּמִקְרָא * בְּמִשְׁנָה * בְּמַעוֹט סְחוּרָה * בְּמַעוֹט
דֶּרֶךְ אֶרֶץ * בְּמַעוֹט תַּעֲנוּג * בְּמַעוֹט שְׁנָה *
בְּמַעוֹט שִׁיחָה * בְּמַעוֹט שְׁחוֹק * בְּאֶרֶךְ
אֲפִים * בְּלֵב טוֹב * בְּאַמוּנַת חֲכָמִים *
וּבְקִבְלַת הַיְסוּדִים * הַמִּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ *
וְהַשְׂמֵחַ בְּחִלְקוֹ * וְהַעוֹשֶׂה סִיג לְדַבְּרָיו *
וְאִינוּ מַחְזִיק טוֹבָה לַעֲצֻמוֹ * אֹהֵב * אֹהֵב
אֶת הַמָּקוֹם * אֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת * אֹהֵב
אֶת הַצְּדָקוֹת * אֹהֵב אֶת הַמַּיִשְׁרִים *
אֹהֵב אֶת הַתּוֹכְחוֹת * מִתְּרַהֵק מִן הַכְּבוֹד
וְאִינוּ מַגִּים לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ * וְאִינוּ שֹׂמֵחַ
בְּהוֹרָאָה * נוֹשֵׂא בְּעַל עֵם חֲבֵרוֹ * וּמִכְרִיעוֹ
לְכַף זְכוֹת * וּמַעֲמִידוֹ עַל הָאֻמָּת * וּמַעֲמִידוֹ
עַל הַשְּׁלוֹם * וּמַתִּישֵׁב לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ *
שׂוֹאֵל וּמַשִּׁיב * שׂוֹמֵעַ וּמוֹסִיף * הַדּוֹמֵד
עַד מִנַּת לְלַמֵּד * הַדּוֹמֵד עַל מִנַּת
לַעֲשׂוֹת * הַמַּחֲכִים אֶת רַבּוֹ * וְהַמִּכִּין
אֶת שְׂמוֹעָתוֹ * וְהַאֲוִיר דְּבַר בְּשֵׁם
אֲמָרוֹ * הָאֵל לְמִדָּת * כֹּל הַאֲוִיר הַמִּדָּה

εἰς τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ Νόμου. Οὕτω πράττων θὰ ἦσαι μάκαριος, θὰ ἦσαι εὐδαίμων! Εὐδαίμων εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, μακάριος δὲ εἰς τὸν μέλλοντα.

5.

Μὴ θήρευε μεγαλεῖα, μὴ δίδωκε τιμάς. Ἐσο προθυμότερος εἰς τὸ ἐκτελεῖν, ἢ εἰς τὸ μανθάνειν καὶ γνωρίζειν. Μὴ ζήλευε τὴν τῶν βασιλέων τράπεζαν, καθότι ἡ ἰδική σου εἶναι λαμπροτέρα τῆς ἰδικῆς των, καὶ τὸ διάδημά σου ἐνδοξότερον τῶν ἰδικῶν των. Ὁ δὲ δεσπότης δι' ὃν κοπιᾷζεις θέλει πιστῶς σὲ ἀνταμείψῃ.

6.

Ἡ γνώσις τοῦ θεοῦ Νόμου εἶναι πολυτιμότερα τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς βασιλικῆς ἀξίας, διότι εἰς τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, ἀνέρχεται τις διὰ τριάκοντα βαθμῶν, εἰς τὴν ἱερωσύνην διὰ μένον εἰκοσιτεσσάρων, ἀλλὰ διὰ τὴν γνώσιν τοῦ θεοῦ νόμου ἀπαιτοῦνται τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἰδιότητες. Αὗται δὲ εἶναι:—παιδεία, οὗς προσεκτικόν, χεῖλη ταχέα, διάνοια, σέβας, φόβος Θεοῦ, ταπεινοφροσύνη, ἰλαρότης, ἀγνότης, συνδιατριβὴ μετὰ τῶν σοφῶν, συζήτησις μετὰ τῶν συναδέλφων, συνδιάσκεψις μετὰ τῶν μαθητῶν, νοῦς ἡσυχός, γνώσις τῶν γραφῶν,

אַתָּה עֹמֵל * אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן אֲשֶׁרִיךְ
וְטוֹב לָךְ * אֲשֶׁרִיךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב
לָךְ לְעוֹלָם הַבָּא :

אֵל תִּבְכֶּשׂ גְּדֻלָּה לְעֶצְמְךָ וְאֵל תַּחֲמֹד
כְּבוֹד * יוֹתֵר מִלְּמוֹדְךָ עֲשֵׂה וְאֵל תִּתְּאוּה
לְשִׁלְחָנִם שֶׁל מַלְכִּים * שִׁשְׁלַחְנֶךָ גְּדוֹל
מִשְׁלַחָנִם וְכִתְרֶךָ גְּדוֹל מִכְתָּרִם * וְנֶאֱמַן
הוּא בַּעַל מַלְאכְתְּךָ שִׁישְׁלֵם לָךְ שְׂכָר
פְּעֻלָּתְךָ :

גְּדוֹלָה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַכְּהֻנָּה וּמִן
הַמַּלְכוּת * שֶׁהַמַּלְכוּת נִקְנִית בְּשָׁלִשִׁים
מַעֲלוֹת * וְהַכְּהֻנָּה נִקְנִית בְּעֶשְׂרִים
וְאַרְבַּע * וְהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים
וְשִׁמְנֵה דְבָרִים * וְאֵלוּ הֵן בְּתַלְמוּד *
בְּשִׁמְיעַת הָאוֹז * בְּעִרְכַּת שְׁפָתַיִם * בְּבִינַת
הַלֵּב * בְּאַיְמָה * בִּירְאָה * בְּעִנּוּה * בְּשִׁמְחָה *
בְּטַהֲרָה * בְּשִׁמּוּשׁ חֻכְמִים * בְּדַקְדּוּק
חֻבְרִים * וּבְפַלְפּוֹל הַתְּלִמִּידִים * בִּישׁוּב *

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΠΟΥ

3.

Ὁ μανθάνων ὑπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ κεφάλαιον, μάθημα, παράγραφον, ἀπόφθεγμα ἢ καὶ ἔν μόνον γράμμα, πρέπει νὰ σέβηται αὐτὸν, καθὼς εὐρίσκομεν ὅτι Δαβίδ, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ τοι οὐδὲν ἄλλο ἔμαθεν ὑπὸ τοῦ Ἀχιτόφελ εἰμὴ δύο πράγματα, ἐκάλεσεν αὐτὸν διδάσκαλον, ἄρχοντα, φίλον, ὡς γέγραπται· «Σὺ μοι εἶσαι δμόψυχος, ἄρχων μου καὶ φίλος μου (Ψαλ. νε'. 14).» Ἐντεῦθεν συμπεραίνεται ὅτι ἔάν μὲν Δαβίδ, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, διδαχθεὶς παρὰ τοῦ Ἀχιτόφελ δύο μόνον πράγματα, ἐκάλεσεν αὐτὸν διδάσκαλον, ἄρχοντα καὶ φίλον, ὁ μανθάνων ὑπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ κεφάλαιον, μάθημα, παράγραφον, ἀπόφθεγμα ἢ ἔν μόνον γράμμα, πόσῳ μᾶλλον ὀφείλει νὰ παρέχῃ αὐτῷ σέβας. Οὐδὲν ὑπάρχει ἐνδοξότερον τοῦ Νόμου, ὡς γέγραπται· «Οἱ σοφοὶ θέλουσι κληρονομήσει δόξαν· οἱ εὐσεβεῖς θέλουσι κληρονομήσει ἀγαθὰ (Παροιμ. γ' 35, καὶ 10)» Καὶ οὐδὲν ὑπάρχει ἀγαθὸν ὅσον ὁ Νόμος, ὡς γέγραπται· «Διότι σὰς ἔδιδον καλὴν διδασκαλίαν· μὴ ἐγκαταλείψῃτε τὸν νόμον μου (Παροιμ. δ' 2).»

4.

Βάδισον τὴν ὁδὸν ταύτην, ἔάν θέλῃς νὰ λάβῃς τὴν γνῶσιν τοῦ θείου Νόμου. Φάγε ἄρτον μεθ' ἀλγος, πῖε ὕδωρ μετρίως, κάθειδε ἐπὶ γυμνῆς γῆς, διαγε ἐπίπονον ζῶν καὶ καταγίνου ἀνευδρότως

כבוד־שֵׁן מַצִּינוּ בְּדוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
שֶׁלָּא לָמַד מֵאַחִיתָפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים
בְּלִבָּר קָרְאוּ רַבּוֹ אֱלוֹפוֹ וּמִידְעוֹ *
שֶׁנֶּאֱמַר * וְאַתָּה אֲנֹכִי כַּעֲרָכִי אֱלוֹפִי
וּמִידְעִי * וְהֵלֵא דְבָרִים קָל וְחֹמֶר * וְמָה
דּוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּא לָמַד מֵאַחִיתָפֶל
אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים בְּלִבָּר קָרְאוּ רַבּוֹ
אֱלוֹפוֹ וּמִידְעוֹ * הַדּוֹמֵד מִחֲבֵרוֹ פָּרַק
אֶחָד אוֹ הִלְכָּה אַחַת אוֹ פֶּסוּק אֶחָד
אוֹ דְּבוּר אֶחָד אוֹ אֲפִילוֹ אוֹת אַחַת עַל
אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׁצָרֶיךָ לְנִהוּג בּוֹ
כְּבוֹד * וְאִין כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה * שֶׁנֶּאֱמַר *
כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחִלּוּ * וְתַמִּימִים יִנְחִלּוּ
טוֹב * וְאִין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה * שֶׁנֶּאֱמַר *
כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֶל
הַתְּעוֹזְבוֹ :

כִּי הִיא דְּרֻכָּה שֶׁל תּוֹרָה * פֶּת בַּמִּלָּה
תֹּאכֵל * וּמִים בַּמִּשְׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה * וְעַל
הָאָרֶץ תִּישֵׁן * וְחַי צֶעַר תַּחֲתֶיהָ וְכַתּוּבָה

πάντων ὑπερυψώνει αὐτὸν, καὶ τὸν ἀναβιβάζει ὑπὲρ
πάντων πάντων τῶν δημιουργημάτων.

2.

Ὁ Ραββὶ Ἰωσοῦας δ' υἱὸς τοῦ Λεβὶ ἔλεγεν—
Ἐκάστη ἡμέρα θεία τις φωνὴ ἀκούεται ἐπὶ τοῦ ὄ-
ρους Ὁρὶβ, ἣτις ἀναβοᾷ λέγουσα· οὐαὶ εἰς τοὺς ἀν-
θρώπους τοὺς παραμελοῦντας τὸν θεῖον Νόμον! κα-
θότι ὁ ἀμελῶν τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ Νόμου καθίστα-
ται ἄξιος περιφρονήσεως, ὡς γέγραπται περὶ αὐτοῦ.
«ἐνώτιον χρυσοῦν, εἰς χοίρου ρίνα, καὶ γυνὴ ὠραία
ἀλλ' ἄνευ φρονήσεως (Παροιμ. ιά. 22)». (Κατ' ἀντί-
θετον δὲ περιίπτωσιν) γράφεται· «Αἱ πλάκες ἔργον
Θεοῦ ἦσαν, καὶ ἡ Γραφή, γραφὴ Θεοῦ ἐγκεχαράγμε-
νη ἐπὶ τὰς πλάκας (Ἐξ. λβ', 16)». Μὴ ἀναγίνω-
σκε Χαρὸν (ἐγγεγλυμμένη), ἀλλὰ Χερὸν (ἐ-
λευθερία) διότι μόνος ἐλεύθερος εἶναι ὁ ἀσχολούμε-
νος εἰς τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ Νόμου (1). ὁ δὲ τὸν
Νόμον τοῦτον ἀσπαζόμενος ὑψωθήσεται, ὡς γέγρα-
πται· «Καὶ ἀπὸ μαθανᾶ (δῶρον Θεοῦ) εἰς Να-
χανιήλ (κληρονομίαν Θεοῦ) καὶ ἀπὸ Ναχανιήλ
εἰς Βαμῶθ (ὕψος).

(1) Ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρέθη, οἱ ραββῖνοι δὲν ἀποχωρίζουσι τὴν
μελέτην τοῦ θεοῦ νόμου ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ, διότι
ἡ μελέτη ἄνευ τῆς ἐκτελέσεως εἰς οὐδὲν φέρει καλὸν ἀπο-
τέλεσμα. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐκτέλεσις τῶν θείων παρχγγελ-
μάτων ἐφ' ὧν ἐρείδονται ἅπαντες οἱ τῆς κοινωνίας θεσμοί,
καταντᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀληθῶς ἐλευθέρῳ. Διὰ τοῦτο οἱ
ραββῖνοι τοσοῦτω συνιστῶσι τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ νόμου
ὡς στενῶς συνδεδεμένην μετὰ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Ὅρα
καὶ τὴν ἐξῆς παράγραφον 5.

(Σχμ. μεταφρ.)

עַלְבוֹנוֹי וּמַגְדִּילָתוֹ וּמְרוֹמְמָתוֹ עַל כָּל
הַמַּעֲשִׂים :

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי * בְּכָל־יוֹם
וְיוֹם בֵּת קוֹל יוֹצֵאת מֵהָר חוֹרֵב
וּמִכְרֹזֹת וְאוֹמֶרֶת * אוֹי לָהֶם לְבָרִיֹּת
מֵעַלְבוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה * שֶׁכָּל מִי שֶׁאִינוּ
עוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִקְרָא נֶזֶף * שֶׁנֶּאֱמַר *
נֹזֵם זֶהָב בְּאֵף חֲזִיר אִשָּׁה יָפָה וְסֶרֶת
טַעַם * וְאוֹמֵר * וְהִלְחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים
הַמָּה * וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא
חֲרוּת עַל הַלְחֹת * לֹא תִקְרִי חֲרוּת אֵלָּא
חֲרוּת * שֶׁאִין לָךְ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי
שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה יוֹכֵל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתְּלָמוֹד
תּוֹרָה הִרִי זֶה מִתְעַלָּה * שֶׁנֶּאֱמַר *
וּמִמֶּתְנָה נִחְלִיאֵל וּמִנִּחְלִיאֵל בְּמוֹת :

הַלּוֹמֵד מִחֵבְרוֹ פָּרַק אֶחָד אוֹ הִלְכָּה
אֶחָת אוֹ פֶּסוּק אֶחָד אוֹ דְּבוּר אֶחָד
אוֹ אֶפִּילוֹ אוֹת אֶחָד צִדִּיק הַלְלוֹת בּוֹ
יַאֲקֹב טַעֲמֵי מוֹשֶׁה יוֹסֵף
מוֹשֶׁה יוֹסֵף מוֹשֶׁה יוֹסֵף

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ὅπερ οἱ σοφοὶ ῥαββίνοι συνέταξαν κατὰ τὸ ὕφος τῆς Μισνα. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ δεξιόμενος αὐτούς τε καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν.

1.

‘Ο Ραββὶ Μεΐρ ἔλεγεν.—‘Ο ἀφιερούμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ θεοῦ Νόμου πρὸς ἀγαθὸν σκοπὸν, ἀποκτᾷ πολλὰ πλεονεκτήματα. Καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ἀλλ’ ὅλος ὁ κόσμος σεμνύνεται αὐτοῦ. Καλεῖται φίλος τοῦ Θεοῦ, ἀγαπᾶται παρ’ αὐτοῦ· ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους, χαροποιεῖ τὸν Θεόν, χαροποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸς (ὁ Νόμος) καλλύνει αὐτὸν διὰ ταπεινοφροσύνης καὶ φόβου Θεοῦ, προδιαθέτει αὐτὸν νὰ ᾔηται δίκαιος, εὐσεβής, ἀκέραιος καὶ πιστός· ἀπομακρύνει αὐτὸν τῆς ἁμαρτίας, προσεγγίζει αὐτὸν εἰς τὴν ἀρετήν. Πάντες ὠφελοῦνται τῆς συμβουλῆς του, τῆς σοφίας του, τῆς συνέσεώς του, καὶ τῆς δυνάμεώς του, ὡς γέγραπται· ‘Εμὴ εἶναι ἡ βουλὴ καὶ ἡ σοφία, ἐγὼ εἶμαι ἡ σύνεσις, ἰδική μου εἶναι ἡ δύναμις (Παροιμ. ἡ, 14). Αὐτὸς τῷ παρέχει ἐξουσίαν, δύναμιν, καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ ὀρθῶς δικάζειν. Διατρανοῦνται εἰς αὐτὸν τὰ μυστήρια τοῦ νόμου, ὥστε γίνεται πηγὴ ἀνεξάντλητος καὶ ποταμὸς οὐτινος ὁ ῥοὺς οὐδέποτε διακόπτεται· καθίσταται ἐπιστῆς σεμνοπρεπής, μακρόθυμος καὶ ἀνεκτικὸς ὑβρεῶν. ‘Ο Νόμος τέλος

פרק ששי

שְׁנוּ חֻכִּים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה * בְּרוּךְ
שֶׁבָּחָר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם :

רַבִּי מֵאִיר אָמַר * כָּל־הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה
לְשִׁמְחָה זֹכֶה לְדַבָּרִים הַרְבֵּה * וְלֹא
עוֹד אֵלָּא שֶׁכָּל־הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדִי הוּא
לּוֹ * נִקְרָא רַע * אֱהוּב * אֱהֻב אֶת
הַמָּקוֹם * אֱהֻב אֶת הַבְּרִיּוֹת * מִשְׂמַח
אֶת הַמָּקוֹם * מִשְׂמַח אֶת הַבְּרִיּוֹת *
וּמַלְבִּשְׁתּוֹ עֲנוּה וִירָאָה וּמַכְשִׁירָתוֹ
לְהִיּוֹת צְדִיק חֹסֵד יֵשֶׁר וְנֶאֱמָן וּמַרְחֻקָתוֹ
מִן הַחַטָּא וּמִקְרִבָתוֹ לִידֵי זְכוּת * וְנֶהְיִין
מִמֶּנּוּ עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה בִּינָה וְגִבּוֹרָה *
שֶׁנֶּאֱמַר * לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי בִּינָה לִי
גִבּוֹרָה * וְנֹתַנָּה לּוֹ מַלְכוּת וּמִמְשָׁלָה
וְחֻקּוֹר דִּין * וּמַגְלִין לּוֹ רֵזִי תּוֹרָה וְנַעֲשֶׂה
כְּמַעַן הַמַּתְגַּבֵּר וּכְנֹהֵר שְׂאִינוּ פֹסֵק
וְהוֹלֵךְ * וְהוּא צָנוּעַ וְאַדְרָךְ הוּא וְהוּא עֵץ

Εὐδόκησον, Ὑψίστη Θεὸς ἡμῶν καὶ Θεὸς τῶν πα-
τέρων ἡμῶν, ἵνα ἀνοικοδομηθῇ ὁ Ναὸς κατὰ τὰς
ἡμέρας ἡμῶν καὶ ἀφοσιωθῶμεν εἰς τὸν Νόμον σου.

29.

Πρὸς δὲ ἔλεγεν. — Ὁ πενταετὴς δέον νὰ σπου-
δάζῃ τὴν ἱερὰν γραφὴν, ὁ δεκαετὴς τὴν μελέτην
τῆς Μισνᾶ, ὁ τρισκαιδεκαετὴς ὀφείλει νὰ φυλάτῃ
τὰ παραγγέλματα τοῦ θεοῦ Νόμου, ὁ πεντεκαι-
δεκαετὴς νὰ σπουδάζῃ τὸ Ταλμουδ, ὁ ὀκτωκαιδεκαε-
τὴς νὰ λαμβάνῃ σύζυγον, ὁ εἰκοσαετὴς νὰ προ-
μηθεύηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ὁ συμπληρώσας τὸ τρια-
κοστὸν ἔτος ἔχει πληρεστάτην τὴν δύνα-
μιν, ὁ δὲ τὸ τεσσαρακοστὸν, κέκτηται πλήρη φρό-
νησιν, ὁ τὸ πεντηκοστὸν εἶναι ἱκανὸς νὰ συνέρχη-
ται εἰς τὰ συμβούλια· ὁ δὲ τὸ ἑξηκοστὸν εἶναι γέ-
ρων· ὁ τὸ ἑβδομηκοστὸν εἶναι πολιόθριξ· ὁ τὸ ὀγ-
δομηκοστὸν ὑπέργῃρος· ὁ τὸ ἑννενηκοστὸν βαδίζει
κυρὸς, ὁ ἑκατοντούτης τέλος θεωρεῖται νεκρὸς καὶ
ἀπελθὼν τοῦ κόσμου τούτου.

30.

Ὁ Βὲν Βαγβάγ ἔλεγεν. — Ἀναδίψα ἐπανειλημμέ-
ως τὸν ἱερὸν Νόμον, διότι τὰ πάντα ἐν αὐτῷ εἰσι,
μελέτα τὸν νόμον, ἐγγήρασον καὶ λευκανθήτωσαν
αἱ τρίχες σου ἐπ' αὐτὸν, καὶ μὴ ἐγκαταλείψῃς αὐ-
τὸν, διότι οὐδὲν ἀξιολογώτερον αὐτοῦ.

Ὁ Βὲν Διάι ἔλεγεν. — Ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα
αὐτοῦ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ שִׁבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ וְתֵן חֻלְקָנוּ בְּתוֹרָתְךָ :

הוא היה אומר * בן חמש שנים
למקרא * בן עשר שנים למשנה *
בן שש עשרה למצות * בן חמש
עשרה לתלמוד * בן שמונה עשרה
לחפה * בן עשרים לרדוף * בן שלשים
לכח * בן ארבעים לבניה * בן חמשים
לעצה * בן ששים לזקנה * בן שבעים
לשיבה * בן שמונים לגבורה * בן
תשעים לשוח * בן מאה כאלו מת
ועבר ובטל מן העולם :

בן בג אומר * הפך בה והפך
בה דכלא בה ובה תחוי וסיב וכלא
בה ומינה לא תזוע שאין לך מדה
שובה הימנה : בן הא הא אומר *

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΟΥ

νοφροσύνης καὶ ἐκ τῆς ἐγκρατείας γνωρίζονται οἱ τοῦ Πατριάρχου 'Αβραάμ ὁπαδοί. Ἐκ τῆς τοῦ φθόνου, τῆς ἀλαζονείας καὶ τῆς ἀκρατείας γνωρίζονται οἱ τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ. Πόσον διαφέρει ἡ τύχη τῶν ὁπαδῶν 'Αβραάμ τοῦ πατριάρχου ἐκείνης τῶν τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ, οἱ μὲν τοῦ πατριάρχου 'Αβραάμ εὐημεροῦσιν ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ καὶ κληρονομοῦσι τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ὡς γέγραπται· «Ἵνα καταστήσω τοὺς ἀγαπῶντάς με νὰ κληρονομήσωσιν ἀγαθὰ, καὶ γεμίσω τὰ θησαυροφυλάκιά των (Παροιμ. ἡ. 21). Οἱ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ ἀποκτοῦσι τὸν ἄδην καὶ πίπτουσιν εἰς τὴν ἄβυσσον, ὡς γέγραπται. «Ἀλλὰ οὐ Θεὸς, θέλεις καταβιβάσει αὐτοὺς εἰς τὸ φρέαρ τῆς ἀπωλείας· ἄνθρωποι αἱμάτων καὶ δολιότητος δὲν θέλουσι ζῆσαι τὸ ἥμισυ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, ἐγὼ ὁμῶς θέλω ἐλπίζει εἰς σὲ (Ψαλ. νέ. 24).»

27.

Ἰαουδάς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔλεγεν.—Ἔσο εὐτολμος ὡς λεοπαρδαλὶς, ταχὺς ὡς ἀετὸς, ποδῶν ὡς ἔλαφος καὶ ἰσχυρὸς ὡς λέων διὰ νὰ ἐκτελέσῃς τοῦ οὐρανίου πατρὸς σου τὰς βουλὰς.

28.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. Ὁ μὲν ἀναίσχυτος ἀγῆται τῷ ἄδει, ὁ δὲ σεμνὸς τῷ παραδείῳ.

וּנִפְשׁ שְׁפִלָּה מִתְלִמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם
אָבִינוּ עֵין רַעְה וְרוּחַ גְּבוּהָה וּנִפְשׁ קְצָרָה
מִתְלִמִּידוֹ שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי מָה בֵּין
תְּלִמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתִלְמִידוֹ
שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי? תְּלִמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם
אָבִינוּ אֲכָלִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחֲלִין
לְעוֹלָם הַבָּא * שְׁנֵאמַר * לְהַנְחִיל אֶהְיֶה
יֵשׁ וְאַצְרֵתֵיהֶם אֲמַדָּא * אֲכַל תְּלִמִּידוֹ
שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי יוֹרְשִׁין גִּיהֶנָּם וְיוֹרְדִין
לְבֵּאֵר שַׁחַת * שְׁנֵאמַר * וְאַתָּה יְיָ הֵם
תּוֹרְדֵם לְבֵּאֵר שַׁחַת * אֲנִשִּׁי דְמִים
וּמְרִמָּה לֹא יִחְצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֲכַטֵּךְ בָּךְ:

יְהוּדָה בֶּן תִּימָא אָמַר * הוּא עוֹ כְּנִמָּר
וְקָל כְּנִשָּׁר וְרֵץ כְּצָבִי וְגִבּוֹר כְּאַרִי
לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ יְיָ בְּשִׁמְיִם:

הוּא הָיָה אָמַר * עוֹ פָּנִים לְגִיהֶנָּם
וּבִשְׁת פָּנִים לָנוּ עוֹלָם

ἐνάρετον σκοπόν δὲν διαρκοῦσιν οὔτε ἀπολήγουσι κατ' εὐχὴν. Ἐνάρετον μὲν σκοπόν εἶχον αἱ φιλο-
νεικίαι τοῦ Ἠλλήλ καὶ Σαμάη, πλὴν ἐνάρετον σκο-
πὸν δὲν εἶχε ἡ συμμορία τοῦ Κωρὲ καὶ τῶν ὁπα-
δῶν αὐτοῦ.

25.

Ὁ προτρέπων τὸ κοινὸν εἰς ἀγαθὰς πράξεις δὲν
γίνεται αἷτιος παραπτωμάτων, ἀλλ' ὁ παρακινῶν
τὸ κοινὸν εἰς ἁμαρτήματα, οὐδέποτε συγχωρεῖται
καὶ ἂν μεταμεληθῇ ποτε. Ὁ Μωϋσῆς ἐπραξε μὲν
τὸ ἀγαθόν, προέτρψε δὲ καὶ τὸ κοινὸν εἰς τὸ ἀ-
γαθοποιεῖν διὸ τὸ προτέρημα τοῦ κοινοῦ εἰς αὐ-
τὸν ἀπεδόθη, ὡς γέγραπται· «Ἐξεπλήρωσε τὴν δι-
καιосύνην τοῦ Κυρίου, καὶ τὰς κρίσεις αὐτοῦ μετὰ
τοῦ Ἰσραὴλ (Δευτ. λμ'. 21). Ὁ δὲ Ἱεροβοὰμ ἡ-
μάρτησε καὶ συνετέλεσε νὰ ἁμαρτήσῃ καὶ τὸ κοι-
νὸν· αὐτῷ λοιπὸν ἐπεδόθησαν τὰ ἁμαρτήματα ὅσα
τὸ κοινὸν ἐπραξεν, ὡς γέγραπται· «Διὰ τὰς ἁ-
μαρτίας τοῦ Ἱεροβοὰμ υἱοῦ τοῦ Νεβὰθ, ὃς ἡμάρ-
τησε, καὶ τὰς ὁποίας ἔκαμε τὸν Ἰσραὴλ νὰ ἁ-
μαρτήσῃ (Α. Βασιλ. α. 30). »

26.

Ἐκ τριῶν χαρακτηριστικῶν διακρίνονται οἱ ὁ-
παδοὶ Ἀβραάμ τοῦ Πατριάρχου καὶ ἐξ ἄλλων τρι-
ῶν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ἀσεβοῦς Βαλαάμ. Ἐκ τοῦ ἀρέ-
σκεσθαι εἰς τὸ καλὸν τοῦ πλησίον, ἐκ τῆς ταπει-

סוּפָה לְהִתְקִים אִיוֹ הִיא מַחֲלֶקֶת שֶׁהִיא
לְשֵׁם שָׁמַיִם * זֶו מַחֲלֶקֶת הַלֵּל וְשִׁמְאִי *
וְשִׁאִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם * זֶו מַחֲלֶקֶת קֶרֶח
וְכָל־עֲדָתוֹ :

כָּל הַמִּזְכָּה אֶת הָרָבִים * אֵין חָטָא
בָּא עַד יָדוֹ * וְכָל־הַמַּחֲטִּיא אֶת
הָרָבִים * אֵין מַסְפִּיקִין בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת
תְּשׁוּבָה * מִשֶּׁה זָכָה וְזָכָה אֶת הָרָבִים *
זְכוֹת הָרָבִים תְּלוּי בּוֹ * שְׁנֵאמַר * צַדִּיקָת
יִי עֲשֶׂה וּמִשְׁפָּטִיו עִם יִשְׂרָאֵל * יִרְבְּעַם
חָטָא וְהַחֲטִיא אֶת הָרָבִים * חָטָא
הָרָבִים תְּלוּי בּוֹ * שְׁנֵאמַר * עַל חַטָּאת
יִרְבְּעַם בֶּן נֹכַח אֲשֶׁר חָטָא וְאֲשֶׁר
הַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל :

כָּל מִי שִׁישׁ בּוֹ שְׁלִישֶׁה דְּבָרִים הַלְלוֹ
מִתְלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוֹ *
וְשְׁלִישֶׁה דְּבָרִים אַחֲרִים מִתְלַמִּידוֹ שֶׁל
בְּלָעַם הַרְשָׁע * עֵין טוֹבָה חַיִּית נְמוּכָה

τοῦ συχνάζειν (εἰς τὰ σχολεῖα). Ἐὰν δὲ ἐφαρμόζωσιν ὅσα γινώσκουσιν ἀλλὰ δὲν συχνάζουσιν εἰς τὰ σχολεῖα, ἔχουσι τὸ προτέρημα τοῦ ἐργάζεσθαι. Ὁ συχνάζων καὶ ἐφαρμόζων εἶναι θεοσεβής. Ὁ δὲ μὴ συχνάζων καὶ μὴ ἐφαρμόζων εἶναι κακοποιός.

22.

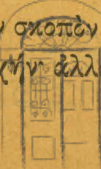
Τέσσαρα τινὰ χαρακτηρίζουσι τοὺς ἱσταμένους ἐνώπιον τῶν σοφῶν. Σπόγγος, χωνίον, δαίλιστήρ καὶ κόσκινον. Ὁ μὲν σπόγγος ἀπορροφᾷ τὰ πάντα. Τὸ δὲ χωνίον δέχεται ἐξ ἑνὸς μέρους καὶ ἀποβάλλει ἐκ τοῦ ἄλλου. Ὁ δαίλιστήρ ἐκβάλλει τὸν οἶνον καὶ διατηρεῖ τὴν τρυγίαν. Τὸ δὲ κόσκινον ἐκβάλλει τὸ ἄλευρον καὶ διατηρεῖ τὴν σεμίδαλιν.

23.

Πᾶσα ἀγάπη ἥτις παράγεται ἔκτινος αἰτίας, παύει ὅταν παύῃ ἡ αἰτία, ἀλλ' ἡ ἀγάπη, ἥτις δὲν παράγεται ἔκτινος αἰτίας οὐδέποτε παύει. Ἐπικερδῆς μὲν ἦτο ἡ ἀγάπη τοῦ Ἀμυνῶνος πρὸς τὴν Θάμαρ, ἀφιλοκερδῆς δὲ ἡ τοῦ Δαβίδ καὶ Ἰωναθᾶ.

24.

Αἱ φιλονεικίαι αἱ ἐνάρητον σκοπὸν ἔχουσαι διαρκέουσι καὶ ἀπολήγουσι κατ' εὐχὴν ἀλλὰ αἱ μὴ ἔχουσαι

עוֹשֶׂה וַאֲיִנו הוֹלֵךְ שֹׁכֵר מַעֲשֶׂה בִּירוֹ *
הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה חֶסֶד * לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא
עוֹשֶׂה רָשָׁע :

כ" אַרְבַּע מַדּוֹת בִּישְׁבִּים לִפְנֵי חֲכָמִים *
סְפּוֹג וּמִשְׁפָּךְ מִשְׁמֶרֶת וְנֶפֶח * סְפּוֹג
יִשְׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֹּל * מִשְׁפָּךְ שְׁמִכְנִים
בָּזוּ וּמוֹצִיא בָּזוּ * מִשְׁמֶרֶת שְׁמוֹצִיָּא
אֶת הַיַּיִן וְקוֹלֶטֶת אֶת הַשְּׁמֶרִים * נֶפֶח
שְׁמוֹצִיָּא אֶת הַקֶּמַח וְקוֹלֶטֶת אֶת
הַסֶּלֶת :

כ" כָּל אֲהָבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְּדָבָר בְּטָל
דְּבָר בְּטָלָה אֲהָבָה * וְשֶׁאִינָה תְלוּיָה
בְּדָבָר אִינָה בְטָלָה לְעוֹלָם * אִיזוֹ הִיא
אֲהָבָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בְּדָבָר * זוֹ אֲהָבַת
אֱמֻנָה וְתִמְרָה * וְשֶׁאִינָה תְלוּיָה בְּדָבָר *
זוֹ אֲהָבַת דּוֹר וְיְהוֹנָתָן :

כ" כָּל מַחֲלָקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוֹפָה
לְחַתֻּקִּים * וְשֶׁאִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם אֵין

Τέσσαρά τινα διακρίνουσι τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου (ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διάθεσιν). Ὅταν τις εὐκόλως ὀργίζεται καὶ εὐκόλωςπραυῖνται, τότε τοῦ πλεονεκτήματος ὑπερισχύει ἡ ζημία. Ὅταν δὲ δυσκόλως ὀργίζεται καὶ δυσκόλωςπραυῖνται, τότε τὴν ζημίαν ἀποζημιοῖ τὸ ὄφελος. Ὁ δὲ δυσκόλως ὀργιζόμενος καὶ εὐκόλωςπραυνόμενος εἶναι ἀνὴρ θεοσεβής. Τέλος δὲ ὁ εὐκόλως ὀργιζόμενος καὶ δυσκόλωςπραυνόμενος εἶναι κακοποιός.

Τέσσαρά τινα χαρακτηρίζουσι τοὺς μαθητάς. Ἐὰν μὲν εὐκόλως τις μανθάνῃ καὶ εὐκόλωςλησμονῇ, τότε ἡ ὠφέλεια εἶναι μείων τῆς ζημίας. Ἐὰν δὲ δυσκόλως μανθάνῃ καὶ δυσκόλωςλησμονῇ, τότε ἡ ὠφέλεια ἀποζημιοῖ τὴν ζημίαν. Τὸ μανθάνειν ταχέως καὶ λησμονεῖν βραδέως εἶναι ὁ βέλτιστος χαρακτήρ. Τὸ δὲ μανθάνειν βραδέως καὶ λησμονεῖν ταχέως εἶναι χείριστον πάντων.

Διὰ τεσσάρων τινων χαρακτηρίζεται ἡ εὐποιΐα. Ἐὰν τις δίδῃ προθύμως, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ δίδωσιν οἱ ἄλλοι, φθονεῖ τὰ τῶν ἄλλων ἀγαθοεργήματα. Ἐὰν δὲ θέλῃ νὰ δίδωσιν οἱ ἄλλοι, αὐτὸς δὲ νὰ μὴ δίδῃ, οὗτός ἐστι φιλάργυρος. Ὅστις μὲν δίδει, θέλει δὲ καὶ οἱ ἄλλοι νὰ δίδωσιν, εἶναι θεοσεβής. Ὅστις δὲ δὲν δίδει καὶ δὲν θέλει νὰ δίδωσιν οἱ ἄλλοι εἶναι κακοποιός.

Οἱ φοιτῶντες τὰ σχολεῖα τέσσαρα ἔχουσι χαρακτηριστικά. Ἐὰν μὲν διδάσκωνται καὶ δὲν ἐφαρμόζουσι τὰ διδασκόμενα, δὲν ἔχουσιν εἰμὴ τὴν ἀξίαν

י" אַרבע מדות בדעות * נוה לכעוס
ונוה לרצות יצא שכרו בהפסדו *
קשה לכעוס וקשה לרצות יצא הפסדו
בשכרו * קשה לכעוס ונוה לרצות
חסיד * נוה לכעוס וקשה לרצות רשע :

י" אַרבע מדות בתלמידים * מהר
לשמע ומהר לאבד יצא שכרו
בהפסדו * קשה לשמע וקשה לאבד
יצא הפסדו בשכרו * מהר לשמע וקשה
לאבד זה חלק טוב * קשה לשמע
ומהר לאבד זה חלק רע :

י" אַרבע מדות בנתני צדקה * הרוצה
שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה
בשל אחרים * יתנו אחרים והוא לא
יתן עינו רעה בשלו * יתן ויתנו אחרים
חסיד * לא יתן ולא יתנו אחרים רשע :

י" אַרבע מדות בהלכי לבית המדרש *

הולך ואנו עושה שכר תחיבתא
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

"Αγρια ἄρπακτικὰ θηρία προσβάλλουσι τὸν κόσμον ἕνεκα ἐπιπορείας καὶ σκανδάλων.

Ἐξορία κατατρέχει τὸ ἔθνος ἕνεκα εἰδωλολατρίας, αἱμομιξίας ἢ φόνου· ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν μὴ τήρησιν τοῦ σαββατικοῦ ἔτους.

Εἰς τέσσαρας ἐποχὰς ὁ λοιμὸς πρὸ πάντων μαστίζει. Κατὰ τὸ τέταρτον καὶ τὸ ἑβδομον ἔτος (τῆς ἐπταετίας), κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ σαββατικοῦ ἔτους καὶ τῆς ἐνιαυσίου ἑορτῆς τῶν σκηνοπηγιῶν. Κατὰ μὲν τὸ τέταρτον καὶ ἑβδομον ἔτος, ὅτε δὲν ἐδόθησαν τοῖς πτωχοῖς τὰ ὀφειλόμενα δέκατα τοῦ τρίτου καὶ τοῦ ἔκτου ἔτους· κατὰ δὲ τὴν λῆξιν τοῦ σαββατικοῦ ἔτους, ὅτε παρανόμως ἐγένετο ἡ ἀπολαβὴ τῶν προϊόντων τοῦ ἔτους ἐκείνου· τέλος κατὰ τὸ τέρμα τῶν σκηνοπηγιῶν, ὅτε ἐστερήθησαν οἱ πένητες τῶν παρὰ τοῦ Νόμου ὀρισμένων δώρων.

Τέσσαρες ὑπάρχουσι χαρακτῆρες ἀνθρώπων (ὡς πρὸς τὸ θεωρεῖν τὴν ἰδιοκτησίαν). Ὁ λέγων, τὸ ἐμὸν εἶναι ἐμὸν, καὶ τὸ σὸν εἶναι σόν, ἀκολουθεῖ τὸ ἐπικρατοῦν κοινὸν σύστημα, καὶ κατὰ τινας, τὸ σύστημα τῶν Σοδώμων (τῶν ἀκοινωνήτων τουτέστιν ἀνθρώπων). Ὁ λέγων τὸ ἐμὸν εἶναι σόν, καὶ τὸ σὸν ἐμὸν, εἶναι ἀνὴρ κοινωνικός. Ὁ λέγων τὸ ἐμὸν εἶναι σόν, καὶ τὸ σὸν σόν, οὗτος εἶναι θεοσεβής. Ὁ λέγων τέλος τὸ ἐμὸν εἶναι ἐμὸν, καὶ τὸ σὸν ἐμὸν, εἶναι μοχθηρός.

יְהִי רָעָה בָּאָה לְעוֹלָם עַל יְשׁוּעַת
שׂוֹא וְעַל חֲדוֹל הַשֵּׁם:

גְּלוּת בָּא לְעוֹלָם עַל עֲבֹרֹת
אֱלֹהִים וְעַל גְּלוֹי עֲרִיּוֹת וְעַל שְׁפִיכוֹת
דָּמִים וְעַל שְׁמִטַּת הָאָרֶץ:

"בְּאַרְבַּעַּה פְּרָקִים הַדָּבָר מֵתְרַבֶּה *
בְּרַבִּיעִית וּבְשִׁבְעִית וּבְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית
וּבְמוֹצָאֵי הַחֹג שְׁבַבְל־שָׁנָה וּשְׁנָה *
בְּרַבִּיעִית מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עֲנִי שְׁבַשְׁרִישִׁית *
בְּשִׁבְעִית מִפְּנֵי מַעֲשֵׂר עֲנִי שְׁבַשְׁרִישִׁית *
בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִפְּנֵי פְרוֹת שְׁבִיעִית *
בְּמוֹצָאֵי הַחֹג שְׁבַבְל־שָׁנָה וּשְׁנָה מִפְּנֵי
גִזְרֵי מִתְּנוֹת עֲנִיִּים:

"אַרְבַּע מִדּוֹת בְּאָדָם * הָאוֹמֵר שְׁלִי
שְׁלִי וְשִׁלְךָ שְׁלִי וְשִׁלְךָ זֶה מִדָּה בִּינוֹנִית *
וַיֵּשׂ אוֹמְרִים זֶה מִדָּת סָדָם * שְׁלִי שְׁלִי
וְשִׁלְךָ שְׁלִי עִם הָאָרֶץ * שְׁלִי שְׁלִי וְשִׁלְךָ
שְׁלִי חֲסִיד * שְׁלִי שְׁלִי וְשִׁלְךָ שְׁלִי וְשִׁלְךָ

λέγει, δὲν ἠγνόησα· ὁμολογεῖ καὶ παραδέχεται τὴν ἀλήθειαν. Τὸν δὲ ἀμαθῆ χαρακτηρίζουσιν αἱ ἀντίθετοι ιδιότητες.

11

Ἑπτὰ μάστιγες βασανίζουν τὸν κόσμον πρὸς τιμωρίαν ἑπτὰ βαρειῶν τοῦ νόμου παραβάσεων. Ἐὰν οἱ μὲν προαφαιροῦσι τὰ δέκατα, οἱ δὲ οὐχί, οὗτοι μὲν λιμῶντουν, ἐκεῖνοι δὲ διατελοῦσιν ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐὰν πάντες δὲν προαφαιρῶσι τὰ δέκατα, ἐπερχεται λιμὸς προσερχόμενος ἐξ εἰσβολῆς ἐχθρῶν, ἢ ἐξ ἀνομβρίας. Ἐὰν δὲ οὐδεὶς ἀφαιρῇ τὴν χαλλὰν ⁽¹⁾, ἀκολουθεῖ καταστρεπτικὸς λιμὸς.

12.

Ἐπέρχεται λοιμὸς δσάνις συχνὰ διαπράττονται ἐγκλήματα ἅπερ ὁ Νόμος τιμωρεῖ μὲ θάνατον, καὶ δὲν ὑποβάλλονται εἰς τὴν κρίσιν τῶν δικαστηρίων, ἢ δσάνις γίνεται κακὴ χρῆσις τῶν προσόδων τοῦ σαββατικοῦ ἔτους ²⁾

13.

Ἐπέρχεται ὁ πόλεμος εἰς τὸν κόσμον ἔνεκα ἀθετήσεως ἢ παρατάσεως τῆς δικαιοσύνης, ἔνεκα ἀδικίας καὶ ἔνεκα παρερμηνεύσεως τοῦ θεοῦ Νόμου.

(1) Μέρος τὸ ὅποῖον ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς ζύμης, καὶ ὅπερ ἐδίδετο τῷ ἱερεῖ, νῦν δὲ καίεται ὡς προσφορά τῷ Θεῷ.

(2) Γνωστὸν γίνεται ὅτι αἱ πρόσοδοι τοῦ σαββατικοῦ ἔτους ἀνήκον τοῖς πτωχοῖς καὶ οὐχὶ τοῖς ἰδιοκτήταις. Ὅπου-
σον ἔλας· εἰς τὸ παράγγελμα τοῦτο, καὶ εἰς τὸ σχετικὸν τῶν ῥαββίνων ἀπόφθεγμα! (Σημ. μεταφρ.)

אַהֲרֹן * וְעַל שְׂלֹא שָׁמַע אֹמֶר לֹא
שְׁמַעְתִּי * וּמִוֹדָה עַל הָאֻמַּת * וְחִלּוּפִיהֶן
בְּגִלָּם :

” שְׁבַע מִיָּנִי פְרַעְנִיּוֹת בָּאִין לְעוֹלָם
עַל שְׁבַע גּוֹפִי עֲבֻרוֹת * מִקְצַתָּן
מֵעֲשָׂרִין וּמִקְצַתָּן אֵינָן מֵעֲשָׂרִין רַעֲב שֶׁ
בְּצֵרֶת בָּא מִקְצַתָּן רַעֲבִים וּמִקְצַתָּן
שְׁבַעִים * גָּמְרוּ שְׂלֹא לַעֲשׂוֹת רַעֲב שֶׁ
מִהוּמָה וְשֶׁל בְּצֵרֶת בָּא * וְשֶׁלָּא לְטוֹל
אֶת חֲחֻלָּה רַעֲב שֶׁל בְּלִיָּה בָּא :

” דָּבָר בָּא לְעוֹלָם עַל מִיתוֹת הָאֻמוֹרוֹת
בְּתוֹרָה שְׂלֹא נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין וְעַל
פְּרוֹת שְׁבִיעִית :

” חֶרֶב בָּא לְעוֹלָם עַל עֲנּוֹי הַדִּין וְעַל
עוֹת הַדִּין וְעַל הַמּוֹרִים בְּתוֹרָה שְׂלֹא

כהלכה :
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

τὸν πλησίον του, ἢ πόλις εἶναι πολλὰ στενὴ, ἵνα
δυνήθῃ νὰ εὕρω κατάλυμα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

9.

Δέκα τινὰ παρήχθησαν τὴν παραμονὴν τοῦ σαβ-
βάτου περὶ λύχνων ἀφ᾽ ἑαυτοῦ (κατὰ τὸ τέλος τῆς δημι-
ουργίας ¹). Τὸ σχίσμα τῆς γῆς, τὸ ἄνοιγμα τοῦ
φρέατος, τὸ στόμα τῆς ὄνου, ἡ ἴρις, τὸ μάννα, ἡ
ράβδος, τὸ Σαμίρ, οἱ χαρακτῆρες, ἡ γραφή καὶ
αἱ πλάκες τοῦ Νόμου· ἔνιοι δὲ προσθέτουσι τοὺς δαί-
μονας, τὸν τάφον τοῦ Μωϋσέως καὶ τὸν κρινὸν τοῦ
πατριάρχου Ἀβραάμ. Ἄλλοι λέγουσι καὶ τὸ διλάβι-
ον ἐπὶ τοῦ σχήματος τοῦ ὁποίου ἔγεινε τὸ πρῶτον
(τουτέστι τὸ πρῶτον σιδηροῦν ργαλεῖον).

10

Ἑπτὰ ἔχει γνωρίσματα ὁ ἀμαθὴς καὶ ἑπτὰ ὁ σο-
φός. Ὁ μὲν σοφὸς δὲν λαλεῖ ἐνώπιον τοῦ ἀνωτέρου
αὐτοῦ ἐπὶ μαθήσει καὶ ἐπὶ ἡλικίᾳ· δὲν διακόπτει
τοὺς λόγους τοῦ λαλοῦντος μετ' αὐτοῦ· δὲν σπεύδει
εἰς τὰς ἀπαντήσεις· ἐρωτᾷ καὶ ἀποκρίνεται, ἀκού-
ει καὶ αὐξάνει (τὰς γνώσεις του)· ἐρωτᾷ ἐν δέοντι
καὶ ἀποκρίνεται καταλλήλως· περὶ ὧν δὲν ἐννοεῖ

(1) Μετεφράσαμεν κατὰ λέξιν τὴν παράγραφον ταύτην,
διότι αἱ πρὸς δισάφην πλεῖσται ἀναγκαῖαι σημειώσεις ἡ-
θελον ὑποχρεώσει ἡμᾶς νὰ υπερπληρώσωμεν τὰ ὅρια καὶ τὸν
σκοπὸν τῆς μεταφράσεως ταύτης. (Σημ. μεταφρ.)

וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם
שְׂאֵלִין בִּירוּשָׁלַם :

עֲשֶׂה דְבָרִים נִכְרָאוּ בְּעֶרֶב שְׁבַת
בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת * וְאֵלוּ הֵן * פִּי הָאָרֶץ
וְפִי הַבְּאֵר וְפִי הָאֶתוֹן וְהַקֶּשֶׁת וְהַמָּן
וְהַמַּטְהָ וְהַשְּׁמִיר וְהַכּוֹתֵב וְהַמַּכְתָּב
וְהַלְחוֹת * וְיֵשׁ אֲמָרִים * אֶף הַמְּוִיקִין
וְקִבְרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְאֵילוּ שֶׁל אֲבֹרָהָם
אֲבִינוּ * וְיֵשׁ אֲמָרִים * אֶף צִבְתַּת בְּצִבְתַּת
עֲשׂוּיָה :

שְׁבַע דְּבָרִים בְּגִלָּם וְשְׁבַע בַּחֲכָם *
חֲכָם אֵינוֹ מְדַבֵּר לִפְנֵי מִי שֶׁגָּדוֹל
מִמֶּנּוּ בַּחֲכָמָה וּבִמְנִין * וְאֵינוֹ נִכְנָס
לְתוֹךְ דְּבָרֵי חֲבֵרוֹ * וְאֵינוֹ נִבְהָל
לְהִשָּׁיב * שׂוֹאֵל בְּעֵנִין וּמַשִּׁיב כְּהִלְכָּה
וְאֹמֵר עַד רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן וְעַד אֶחָד

6.

Δέκα πληγὰς ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ δέκα ἐν τῇ θαλάσῃ.

7.

Δεκάκις οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπείρασαν τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἔρημον, ὥς γέγραπται· «Μὲ ἐπείρασαν δεκάκις, καὶ δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν φωνήν μου (Αριθ. ιδ'. 22).

8.

Δέκα θαύματα ἐγένοντο εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ. Ἡ ἀποφορὰ τῶν θυομένων κρεάτων οὐδέποτε προὔξενησεν ἀποβολὴν γυναικὸς τινος· τὰ κρέατα ταῦτα οὐδέποτε ἐφθάρησαν· δὲν εἶδε τις μυῖαν ἐπὶ τῶν κρεουργείων· οὐδεμία ἀκαθαρσία (ἐμπόδισέ ποτε) τὸν ἀρχιερέα ἵνα ἱεουργήσῃ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐξιλισμοῦ· ἡ βροχὴ οὐδέποτε κατέσβεσε τὸ πῦρ τῶν ξύλων, τῶν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου· οὐδέποτε ὁ ἄνεμος ἔκαμψε τὴν στήλην τοῦ καπνοῦ (τῶν θυσιῶν)· οὐδεμία ἀτέλεια εὑρέθη ποτὲ εἰς τὸ Ὁμερ⁽¹⁾, εἰς τοὺς δύο ἄρτους καὶ εἰς τὸν ἄρτον τῆς προθέσεως. Ὅσον καὶ ἂν ᾦτο ὁ λαὸς συμπεπυκνωμένος, ἕκαστος εἶχεν ἀρκετὸν χῶρον ἵνα προσκυνήσῃ· εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα οὐδέποτε ἐβλάψεν οὔτε ὄφις, οὔτε σκορπίος· οὔτε εἶπεν ἕτερος πρὸς

(1) Μέτρον χωρητικότητος.

עֶשְׂרֵה מַכּוֹת הֵכִיָּא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם וְעֲשָׂרָה עַל
הַיָּם :

עֲשָׂרָה נִסִּיּוֹנוֹת נִסּוּ אֲבֹתֵינוּ לַהַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר * שְׁנֵאֵמַר * וַיִּנְסּוּ
אֹתִי זֶה עֶשְׂרֵה פְעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי :

עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לֹאֲבֹתֵינוּ בְּבֵית
הַמִּקְדָּשׁ * לֹא הִפִּילָהּ אִשָּׁה מֵרִיחַ
בִּשְׂרֵה הַקְדוֹשׁ * וְלֹא הִסְרִיחַ בִּשְׂרֵה הַקְדוֹשׁ
מֵעוֹלָם * וְלֹא נִרְאָה זָכוּב בְּבֵית
הַמִּטְבָּחִים * וְלֹא אָרַע קִרִּי לִכְהֵן גָּדוֹל
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים * וְלֹא כָּבוּ גַּשְׁמִים אִישׁ
שֶׁר עָצִי הִמְעַרְכָּה * וְלֹא נִצְחָה הָרוּחַ
אֶת עַמּוּד הָעֵשֶׂן * וְלֹא נִמְצָא פְסוּל
בְּעוֹמֵר וּבִשְׂתֵי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים *
עַמָּדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רוּחִים * וְלֹא
הָיָה נֶחֱשׁ וְעֶקְרָב בְּרוֹשֶׁת מַעוֹלָם :

τὸυτο ὅπως καταστῶσιν ἔτι μᾶλλον ἀξιόποινοι οἱ ἀσεβεῖς οἱ καταστρέφοντες τὸν διὰ δέκα προσταγμάτων δημιουργηθέντα κόσμον· ἀξιοὶ δὲ μείζονος ἀμοιβῆς οἱ δίκαιοι, οἱ διατηροῦντες κόσμον δημιουργηθέντα διὰ δέκα προσταγμάτων.

2.

Δέκα γενεαὶ παρήλθον ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ Νῶε. Ἐκ τούτου ἀναγνωρίζομεν τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, καθότι ἅπασαι αἱ γενεαὶ αὐταὶ διήγειρον τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ὥστε (μετὰ παρέλευσιν τοσούτου χρόνου) ἀπέστειλε κατ' αὐτῶν τὰ τοῦ κατακλυσμοῦ ὕδατα.

3.

Δέκα γενεαὶ παρήλθον ἀπὸ τοῦ Νῶε μέχρι τοῦ Ἀβραάμ. Ἐκ τούτου προσέτι καταδεικνύεται ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ, καθότι ἅπασαι αἱ γενεαὶ αὐταὶ παρώργιζον αὐτόν, ἄχρις οὗ ἦλθεν Ἀβραάμ ὁ πατὴρ ἡμῶν, καὶ δι' ἀπάσας ἀντημεσίφθη (τουτέστιν αἱ ἀρεταὶ τοῦ Ἀβραάμ ἀντεστάθμισαν τὴν κακίαν τῶσων γενεῶν).

4.

Δέκα δοκιμασίας ὑπέστη ὁ Ἀβραάμ, ὁ πατὴρ ἡμῶν καὶ εἰς πάσας ἀνεδείχθη ἀκλόνητος. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ τὴν ἄκραν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην του.

5.

Δέκα θαύματα ἐποιήθησαν εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ δέκα ἐν τῇ θαλάσῃ.

מִן הַרְשָׁעִים שְׂמַאֲבָרִין אֶת הָעוֹלָם
שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה מַאֲמָרוֹת * וְלִתֵּן שְׂכָר
טוֹב לַצְדִּיקִים שְׂמַקְיָמִין אֶת הָעוֹלָם
שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה מַאֲמָרוֹת :

עֲשֶׂרָה דוֹרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֹחַ לְהוֹדִיעַ
כִּמָּה אֶרֶךְ אַפִּים לְפָנָיו שְׂכָל־הַדּוֹרוֹת
הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם
אֶת מִי הַמָּבּוּל :

עֲשֶׂרָה דוֹרוֹת מִנֹּחַ וְעַד אַבְרָהָם
לְהוֹדִיעַ כִּמָּה אֶרֶךְ אַפִּים לְפָנָיו *
שְׂכָל־הַדּוֹרוֹת הָיוּ מַכְעִיסִין וּבָאִין עַד
שֶׁבָּא אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְקִבֵּל שְׂכָר כָּלָם :

עֲשֶׂרָה נִסִּיּוֹנוֹת נִתְּנָסָה אַבְרָהָם
אֲבִינוּ וְעַמָּד בְּכָלָם * לְהוֹדִיעַ כִּמָּה
חֲבָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ :

עֲשֶׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לְאַבְרָהָם בְּמִצְרַיִם

σιν εἰς δίκην, ὅπως ἕκαστος μάθῃ, ὁμολογήσῃ καὶ γνωρίσῃ ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Ποιητής, ὁ Δημιουργός καὶ Πάνσοφος κριτὴς καὶ μάρτυς· ὅτι αὐτὸς ἐνάγει εἰς δίκην καὶ δικάζει. Εὐλογημένος ὁ Θεὸς ἐνώπιον τοῦ ὁποῦ δὲν ὑπάρχει ἀδικία, οὔτε λήθη, οὔτε ἀνασκοπαί, οὔτε δωροδοκία, καθότι τὸ πᾶν εἰς αὐτὸν ἀνήκει. Γίνωσκε· ὅτι τὰ πάντα θὰ καταλογισθῶσι καὶ σταθμισθῶσιν. Οὐδ' ἡ ἐλπίς σε κολακεύσῃ, ὅτι ὁ τάφος δύναται νὰ σοὶ χρησιμεύσῃ ὡς ἄσυχον· διότι καθ' ὃν τρόπον ἐκὼν ἄκων ἐπλάσθης, ἐκὼν ἄκων ζῇς καὶ ἐκὼν ἄκων θ' ἀποθάνῃς, οὕτως ἐκὼν ἄκων ὀφείλεις ἐν ἡμέρᾳ τινὶ νὰ δώσῃς λόγον τῶν πράξεών σου ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως τῶν Βασιλέων, τοῦ Ἁγίου καὶ Εὐλογητοῦ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

1.

Διὰ δέκα προσταγμάτων, ἐδημιουργήθη ὁ κόσμος. Καὶ διατί; Δι' ἐνὸς μόνου προσταγματος ἡδύνατο ὁ Θεὸς νὰ δημιουργήσῃ αὐτόν. Ἀλλ' ἡθέλησε

לְהוֹדִיעַ וּלְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא אֵל · הוּא
הַיּוֹצֵר · הוּא הַבּוֹרֵא · הוּא הַמְבִּינְ
הוּא הַדִּין · הוּא הָעֵד · הוּא בֹּעַל דִּין ·
וְהוּא עֹתִיד לְדוֹן בְּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין לִפְנָיו
לֹא עוֹלָה וְלֹא שִׁכְחָה וְלֹא מִשָּׂא פָנִים
וְלֹא מִקַּח שֹׁחַד שֶׁהַכֹּל שָׁלוֹ · וְדַע
שֶׁהַכֹּל לִפְנֵי חֲשִׁבּוֹן · וְאֵל יִבְטִיחַ
יִצְרָךְ שֶׁהַשְּׂאוֹל בֵּית מְנוּס לָךְ · שֶׁעַל
בְּרַחֲךָ אֶתָּה נּוֹצֵר · וְעַל בְּרַחֲךָ אֶתָּה
נוֹלָד · וְעַל בְּרַחֲךָ אֶתָּה חַי · וְעַל
בְּרַחֲךָ אֶתָּה עֹתִיד לְתַן דִּין וְחֲשִׁבּוֹן
לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּרוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא ·

פרק חמישי

בַּעֲשָׂרָה מִאֲמֵרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם ·
וּמָה תִּלְמוּד לומר · וְהֵלֵךְ בְּמֵאמֶר
אַחַד יָכֹל לְהַבְרִאות · אֵלֶּה הַחֲפָצִים

μανθάνων τὸν Νόμον εἰς προσβεβηκυῖαν ἡλικίαν
πρὸς τί ὁμοιάζει; Πρὸς μελάνην ἐπὶ ῥυπαροῦ χάρ-
του.

26.

Ραββὶ Ἰωσῆς ὁ υἱὸς τοῦ Ἰούδα, ὁ ἐκ κώμης τῆς
Βαβυλωνίας ἔλεγεν.—Ὁ μανθάνων παρὰ τῶν νέ-
ων πρὸς τί ὁμοιάζει; Πρὸς ἐσθίοντα ἄωρους στα-
φυλὰς καὶ πίνοντα οἶνον ἐκ τοῦ πιεστηρίου. Καὶ ὁ
μανθάνων παρὰ πρεσβυτέρων πρὸς τί ὁμοιάζει; Πρὸς
τὸν ἐσθίοντα ὀρίμους σταφυλὰς καὶ πίνοντα οἶνον
παλαιόν.

27.

Ὁ Ραββὶ ἔλεγε.—Μὴ ἐπιβλέψῃς εἰς τὴν φιάλῃν
ἀλλ' εἰς τὸ ἐν αὐτῇ ἐμπεριεχόμενον. Ἵπάρχουσι
φιάλαι νέαι πλήρεις παλαιοῦ οἴνου, καὶ φιάλαι
παλαιαὶ ἐντὸς τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει οὐδὲ πρόσ-
φατος οἶνος.

28.

Ραββὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἐκ Καφάρρου, ἔλεγεν.—Ὁ φθό-
νος, ἡ λαγνεία καὶ ἡ φιλοδοξία καταστρέφουσι τὴν
ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

29.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι.—Πάντες μὲν οἱ γεννη-
θέντες ὀφείλουσι ν' ἀποθάνωσιν, οἱ δὲ ἀποθανόντες
ν' ἀναστηθῶσιν· οἱ δὲ ἀναστηθέντες νὰ ὑποβληθῶ-

זָקֵן לָמָּה הוּא רוּמָה * לְדָוִד כְּתוּבָה
עַל גֵּיד מְחוּק :

י רַבִּי יוֹסִי בֶר יְהוּדָה אִישׁ כֶּפֶר הַבְּבֵלִי
אוֹמֵר * הַלּוֹמֵד תּוֹרָה מִן הַקְטָנִים
לָמָּה הוּא רוּמָה * לֹא אוֹכֵל עֲנָבִים קְהוֹת
וְשׁוֹתָה יַיִן מִגֵּתוֹ * וְהַלּוֹמֵד תּוֹרָה מִן
הַזְקֵנִים לָמָּה הוּא רוּמָה * לֹא אוֹכֵל עֲנָבִים
בְּשׂוֹדוֹת וְשׁוֹתָה יַיִן יֶשֶׁן :

י רַבִּי אוֹמֵר * זֶל תַּסְתַּכֵּל בְּקִנְקֵן אֶלֶּא
בְּמָה שֵׁישׁ בּוֹ * יֵשׁ קִנְקֵן חֲדָשׁ מִלֵּא
יֶשֶׁן וְיֶשֶׁן שֶׁאֶפִּילוֹ חֲדָשׁ אֵין בּוֹ :

כ רַבִּי אֶלְעָזָר הַקָּפָר אוֹמֵר * הַקְנָאָה
וְהַתְאָוָה וְהַכְבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם
מִן הָעוֹלָם :

כ הוּא הָיָה אוֹמֵר * הַיְלּוּדִים לָמוֹת *
וְהַמָּתִים לְהַחְיּוֹת * וְהַחַיִּים לְרֵעַ

ἐν τῷ προδόμῳ ἵνα γείνης δεκτὸς εἰς τὸ ἔνδον τοῦ μεγάρου.

22.

‘Ο αὐτὸς προσέειπε ἔλεγε. — Μία ὥραν μετανόιας καὶ ἀγαθοεργίας ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἰσχύει πλεον ἢ ὅλος ὁ βίος ἐν τῷ ἄλλῳ, καὶ εἶναι προτιμότερον μία ὥρα μακαριότητος εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, ἢ ὁ βίος τοῦ κόσμου τούτου.

23.

Ραββὶ Συμεὼν ὁ υἱὸς τοῦ Ἐλεάζαρ ἔλεγεν. — Ἐν στιγμῇ ὀργῆς τοῦ φίλου σου μὴ προσπάθει νὰ τὸν ἡσυχάσῃς· μὴ παρηγόρει αὐτὸν ἐνῷ ὁ νεκρὸς του κεῖται ἔμπροσθεν αὐτοῦ· μὴ μετάπειθε αὐτὸν τοῦ ἀναθήματός του καθ’ ἣν στιγμὴν ἀπήγγειλεν αὐτό· μὴδὲ σπεῦδε ἵνα ἴδῃς αὐτὸν ἐν ὥρᾳ καθ’ ἣν διέπραξεν ἁμαρτίαν.

24.

Σαμουήλ ὁ νεώτερος ἔλεγεν. — Ὅταν ὁ ἐχθρὸς σου πέσῃ, μὴ χαρῆς· καὶ ἂς μὴ εὐφραίνεται ἡ καρδιά σου, ὅταν ὀλισθήσῃ· μὴ ὁ Κύριος ἴδῃ τοῦτο καὶ τῷ φανῇ κακὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του (ἦτοι μὴ δυσαρεστηθῇ διὰ τοῦτο) καὶ μετατρέψῃ τὸν θυμὸν του ἀπ’ αὐτοῦ (τοῦ ἐχθροῦ σου) ἐναντίον σου.

25.

Ἐλισαῖος ὁ υἱὸς Ἀβουγιᾶ ἔλεγεν. — Ὁ μανθάνων τὴν ἱερὰν γραφὴν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας πρὸς τί μοιάζει; — Πρὸς μελάνην ἐπὶ λευκοῦ χαρτοῦ. Καὶ ὁ

עֲצָמְךָ בְּפִרְזֹדוֹר כְּדִי שֶׁתִּכְנַס לְמַרְקָלִין:

” הוּא הָיָה אוֹמֵר * יִפֶּה שְׁעָה אַחַת בְּתִשְׁבָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הִזֶּה מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבֶּא * וַיִּפֶּה שְׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבֶּא מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הִזֶּה:

” רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר * אַל תִּרְצֶה אֶת חֲבֶרְךָ בְּשַׁעַת כַּעַסוֹ * וְאַל תִּנְחַמְנוּ בְּשַׁעַת שְׂמִתּוֹ מוֹטֵל לִפְנָיו * וְאַל תִּשְׁאַל לוֹ בְּשַׁעַת נִדְרוֹ * וְאַל תִּשְׁתַּדֵּר לְרֵאוֹתוֹ בְּשַׁעַת קִלְקֻלָּתוֹ:

” שְׁמוּאֵל הַקָּטָן אוֹמֵר * בְּנִפְל אוֹיְבְךָ אַל תִּשְׁמַח וּבְבִשְׁלוֹ אַל יִגַּד לְבָבְךָ * פֶּן יֵרָאֶה יְיָ וְרַע בְּעֵינָיו וְהִשִּׁיב מַעֲרִיו אִפּוֹ:

” אֱלִישֶׁע בֶּן אֲבוּיָה אוֹמֵר * הַדּוֹמֵד תּוֹרָה יֵלֵךְ לָמָּה הוּא דוֹמֵם * לְדִיו

כְּתוּבָה עַל גִּיר חֲדָשׁ * וְהַלּוֹמָחַ תּוֹמָחַ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

17.

‘Ο Ραββί Συμεών ἔλεγεν.— Ὑπάρχουσι στέφανοι τρεῖς· ὁ στέφανος τοῦ Νόμου, ὁ στέφανος τοῦ ἱερατείου καὶ ὁ στέφανος τῆς βασιλείας, ἀλλ’ ὁ στέφανος τῆς ἀγαθῆς φήμης εἶναι τῶν τριῶν ὁ πολυτιμότερος.

18.

‘Ο Ραββί Νεοράκης ἔλεγε.— Μετοίκησον εἰς τόπον, ὅπου μελετᾶται καὶ διδάσκεται ὁ ἱερὸς Νόμος, μὴδὲ νόμιζε ὅτι αὐτὸς θὰ σὲ ἀκολουθῇ, ἢ ὅτι οἱ μετὰ σοῦ θὰ σὲ βοηθήσωσιν εἰς τὴν διατήρησιν αὐτοῦ· μὴ ἐμπιστεύου δὲ εἰς τὴν διάνοιάν σου (1).

19.

‘Ο Ραββί Ἰανάνη ἔλεγεν.— Ἀδυνατοῦμεν νὰ δώσωμεν λόγον περὶ τῆς εὐημερίας τῶν ἀσεβῶν καὶ περὶ τῶν παθημάτων τῶν δικαίων.

20.

‘Ο Ραββί Ματθίας, ὁ υἱὸς Χαρά ἔλεγε.— Χαιρέτα σὺ πρῶτος πάντα ἄνθρωπον, καὶ ἔσο μᾶλλον οὐρὰ μετὰ τὸν λεόντων, ἢ κεφαλὴ μετὰ τὸν ἀλωπέκων.

21

‘Ο Ραββί Ἰακώβ ἔλεγεν.— Ὁ κόσμος οὗτος ὡς πρὸς τὸν ἄλλον εἶναι ὡς πρόδομος· παρασκευάζου

(1) Τουτέστιν ἂν διαμένῃς μετὰ ἀμειβῶν οὐδεμίαν θὰ ἔχῃς ἐλπίδα νὰ γείνῃς σοφὸς καὶ οὕτε ἡ φυσικὴ σου διανοία δύναται νὰ σοὶ παράσχῃ ἀρκετὴν διδασκαλίαν. (Σ. Μ.)

” רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר * שְׁלֹשָׁה כְּתָרִים
הֵם * כְּתָר תּוֹרָה וְכְתָר כְּהֵנָּה
וְכְתָר מַלְכוּת * וְכְתָר שֵׁם טוֹב עוֹלָה
עַד גְּבִיָּהֶם :

” רַבִּי נְהוֹרָאִי אוֹמֵר * הוּא גּוֹלָה לְמָקוֹם
תּוֹרָה * וְאֵר תְּאֵמֶר שֶׁהִיא תְּבֵא
אַחֲרָיָךְ * שְׁחֲבִירָךְ יְקִימוּהָ בִּירְךָ * וְאֵל
בִּינְתְּךָ אֵל תִּשְׁעֶן :

” רַבִּי יֵנָאי אוֹמֵר * אֵין בִּידְנוּ לֹא
מִשְׁלוֹת הָרִשָּׁעִים * וְלֹא מִסּוּרֵי
הַצַּדִּיקִים :

” רַבִּי מַתִּיָּא בֶן חַרְשֵׁי אוֹמֵר * הוּא
מְקַדֵּם בְּשָׁלוֹם כָּל־אָדָם * וְהוּא זָנֵב
לְאֲרִיּוֹת * וְאֵר תְּהִי רֹאשׁ לְשׁוֹעֲלִים :

כ” רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר * הָעוֹלָם הַזֶּה רוֹמָה
לְפָרְזוֹר בְּפָנֵי הָעוֹלָם אֲבָא * הַמֶּלֶךְ
מֹוֹשֶׁיִּי אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל

ρον εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου. Ἔσο ταπεινὸς πρὸς πάντας. Ἐὰν παραμελῇς τὸν θεῖον Νόμον, πολλὰ ἐμπόδια ἔμπροσθέν σου θέλεις ἀπαντήσῃ· ἀλλ' ἔὰν μοχθῇς εἰς τούτου τὴν μελέτην, ὁ Θεὸς δύναται νὰ σὲ ἀνταμείψῃ θαυμάως.

13.

Ὁ Ραββὶ Ἐλιέζερ ἔλεγεν· Ὁ ποιῶν ἕν ἔργον ἀγαθόν, προμηθεύεται ἕνα ὑπερασπιστήν, καὶ ὁ πράττων ἀμάρτημα ἀποκτᾷ ἕνα κατήγορον. Ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀγαθοεργία εἶναι ἀσπίς κατὰ τῶν δυστυχμάτων.

14.

Ραββὶ Ἰωχανᾶς ὁ σανδαλοποιὸς ἔλεγε.—Πᾶσα δμήγουρις σκοπὸν προτιθεμένη εὐάρεστον τῷ Θεῷ, θέλει διαρκέσει χρόνον μακρὸν, ἡ δὲ μὴ ἔχουσα σκοπὸν τῷ Θεῷ εὐάρεστον δὲν θέλει διαρκέσει ἐπὶ πολὺν χρόνον.

15.

Ραββὶ Ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς τοῦ Σιαμουᾶ ἔλεγεν.— Ἡ τιμὴ τοῦ μαθητοῦ σου ἔστω εἰς σὲ περιπόθητος ὡς ἡ ἰδική σου, ἡ τιμὴ τοῦ πλησίον σου ἔστω ἴση πρὸς τὸν φόβον τοῦ διδασκάλου σου, καὶ ὁ φόβος πρὸς τὸν διδασκάλον σου, ἔστω ὅμοιος πρὸς τὸν φόβον, τὸν ὅποιον ἔχεις πρὸς τὸν Θεόν.

16.

Ὁ Ραββὶ Ἰούδας ἔλεγε.—Πρόσεχε εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου, καθότι λάθος τι εἰς τὴν μελέτην ταύτην, θεωρεῖται ὡς ἐκούσιον παράπτωμα. ⁽¹⁾

(1) Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὴν παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσιν ἀρχὴν ὅτι· «οὐδεὶς πολίτης δύναται νὰ προσποιήται ἀγνοίαν τοῦ νόμου, ἢ ἀπαλλαγῇ τῶν ἀποτέλεσμάτων τῶν ἀξιοποιούνων αὐτοῦ πράξεων.» (Σημ. Μεταφ.)

בְּפָנַי כָּל הָאָדָם * וְאִם בְּטִלְתָּ מִן
הַתּוֹרָה * יֵשׁ לְךָ בְּטָלִים הַרְבֵּה כְּנִגְדְּךָ *
וְאִם עֲמַלְתָּ בַתּוֹרָה * יֵשׁ לוֹ שָׂכָר הַרְבֵּה
לְתֵן לְךָ :

” רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר * הָעוֹשֶׂה מִצְוָה
אַחַת * קָנָה לוֹ פְּרָקְלִיט אַחֵר *
וְהָעוֹבֵר עַבְרָה אַחַת * קָנָה לוֹ קַטְנוֹר
אַחֵר * תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּתָרִים
בְּפָנַי הַפְּרָעָנוֹת :

” רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדֵּלָר אוֹמֵר * כָּר
כְּנָסִיָּה שֶׁהִיא לְשֵׁם שְׁמַיִם *
סוֹפָה לְהַתְקִים * וְשֶׁאִינָהּ לְשֵׁם שְׁמַיִם *
אֵין סוֹפָה לְהַתְקִים :

” רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן שְׁמוּעַ אוֹמֵר * יְהִי
כְבוֹד תַּלְמִידְךָ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ
וּכְבוֹד חֵבֶרְךָ כְּמוֹרָא רַבָּךְ * וּמוֹרָא
רַבָּךְ כְּמוֹרָא שְׁמַיִם :

” רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר * הוּא זֶהִיר בַּתְּלָמוֹד
שִׁשְׁנָתָ תַּלְמוֹד עוֹלָה וְקוֹן :

8.

‘Ο Παῖς Ἰωσήφ ἔλεγεν.—‘Ο σεβόμενος τὸν θεῖον Νόμον θέλει εἶσθαι σεβαστὸς αὐτὸς ὁ ἴδιος παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ὁ δὲ περιφρονῶν τὸν Νόμον, παρὰ τῶν ἀνθρώπων θέλει περιφρονεῖσθαι.

9.

‘Ο Παῖς Ἰσμαήλ ὁ υἱὸς τοῦ ἔλεγεν.—‘Ο ἀπέχων νὰ ἐδρεύῃ δικαστῆς ἀποφεύγει τὸ μῖσος, τὴν κλοπὴν καὶ τὴν ἐπιτορκίαν· ὁ δὲ ὑπερηφανευόμενος ἐν τῷ διευθύνειν τὰς συνειδήσεις, εἶναι μωρός, ἀσεβὴς καὶ ἀλαζών.

10.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι.—Μὴ κρίνε μόνος, διότι οὐδεὶς πλὴν τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ κρίνῃ μόνος· μήτε εἰπὲ εἰς τοὺς συνδικαστάς σου, ἐγκρίνατε τὴν κρίσιν μου, διότι ἐκεῖνοι δύνανται νὰ εἰπωσι τοῦτο, οὐχὶ σύ.

11.

‘Ο Παῖς Ἰωναθᾶς ἔλεγεν.—‘Ο ὢν πτωχὸς καὶ τὸν νόμον τηρῶν, θέλει τηρήσῃ τοῦτον καὶ πλούσιος γινόμενος, ὁ δὲ παραβιάζων τὸν νόμον, πλούσιος ὢν, θέλει παραβιάσῃ αὐτόν, καὶ ἂν περιέλθῃ εἰς ἔνδειαν.

12.

‘Ο Παῖς Μάτθαιος ἔλεγεν.—‘Ο ἀσχολοῦ ὀλιγώτερον εἰς τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις, καὶ ἀφιερῶνται πλεονέκτη.

“ רבי יוסי אומר * כל המכבד את התורה גופו מכבד על הבריות * וכל המחלל את התורה * גופו מחלל על הבריות :

“ רבי ישמעאל אומר * החושך עצמו מן הרין פורק ממנו איבא וגזל ושבועת שוא * והגם לבו בהוראה * שוטה רשע וגם רוח :

“ הוא היה אומר * אל תהי דן יחדי * שאין דן יחדי אלא אחד * ואל תאמר קבלו דעתי * שהן רשאים ולא אתה :

“ רבי יונתן אומר * כל המקים את התורה מעני * סופו לקימה מעשר * וכל המבטל את התורה מעשר סופו לבטלה מעני :

“ רבי מאיר אומר * הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה * והוי שפל רוח :

4.

Ραββί Λευιτᾶς ὁ ἐκ Γαμνίας ἔλεγε. — Ἐσο ταπεινὸς πρὸς πάντας, διότι αἱ τοῦ ἀνθρώπου ἐλπίδες ἀπολήγουσιν εἰς σκώληκας.

5.

Ραββί Ἰωχανάν ὁ υἱὸς Βερωνᾶ ἔλεγεν. — Ὁ λάθρα βεβηλῶν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, φανερά θέλει τιμωρηθῇ, εἴτε ἐξ ἀπάτης ἢ βεβήλωσις γίνῃ, εἴτε ἐν σπουδῇ.

6.

Ραββί Ἰσμαήλ (ὁ υἱὸς τοῦ Ραββί Ἰωσή) ἔλεγεν. Εἰς τὸν διδασκόμενον καὶ σκοπὸν ἔχοντα νὰ διδάσκῃ, ὁ Θεὸς χορηγεῖ τὰ μέσα τοῦ διδάσκεισθαι καὶ διδάσκειν· εἰς δὲ τὸν διδασκόμενον καὶ σκοπὸν ἔχοντα νὰ ἐκτελῇ τὰ διδασκόμενα, ὁ Θεὸς χορηγεῖ τὰ μέσα τοῦ διδάσκεισθαι, διδάσκειν, τηρεῖν καὶ ἐκτελεῖν.

7.

Ὁ Ραββί Σαδὼν ἔλεγε. — Μὴ μεταχειρίζου τὸν θεῖον Νόμον δίκην στεφάνου, δι' οὗ τὴν κενοδοξίαν σου νὰ δεικνύῃς· μήτε μεταχειρίζου αὐτὸν ὡς λίσγον πρὸς ὠφέλειάν σου (ἦτοι ὡς ὄργανον φιλοδοξίας ἢ ἰδιοτελείας). Ὁ δὲ Ἡλλήλ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔλεγεν· ὅστις μεταχειρίζεται τὸν στέφανον τοῦ Νόμου (πρὸς ἴδιον ὄφελος) θέλει ἀποθάνει· ἐντεῦθεν δὲ συμπεραίνεται ὅτι ὁ ἐκμεταλλευόμενος τὸν θεῖον Νόμον διαπράττει αὐτοχειρίαν.

רבי לויטס איש יבנה אומר * מאד
מאד הוי שפל רוח בפני כל האדם
שתקות אנוש רמה :

רבי יוחנן בן ברוקה אומר * בר
המחלל שם שמים בסתר *
נפרעין ממנו בגלוי * אחר שוגג ואחר
מזיד בחול השם :

רבי ישמעאל אומר * הדומד על
מנת ללמד * מספקין בידו ללמוד
וללמד * והדומד על מנת לעשות *
מספקין בידו ללמוד וללמד לשמור
ולעשות :

רבי צדוק אומר * אל תעשם עטרה
להתגדל בהם * ולא קרדם
לחפור בהם * וכן היה הלל אומר *
ודאשתמיש בתנא חלף * הא למדת *
כל הנהגה מדברי תורה נוטל חייו מן

τύριά σου ἢ μελέτη μου εἰσὶ (φιλ'. ριθ. 99). Τίς ὁ ἀνδρεῖος; Ὁ κατακυριεύων τῶν ἰδίων αὐτοῦ παθῶν, ὡς γέγραπται. «Καλλίτερος εἶναι ὁ μακρόθυμος ἢ ὁ δυνατὸς· ὁ δὲ ἐξουσιάζων τὴν ὁργὴν του, κρείσσων τοῦ ἐκποροθοῦντος πόλιν (Παροιμ. στ. 32.)» Τίς ὁ πλούσιος; Ὁ ἀρκοῦμενος εἰς ὅσα ἔχει, ὡς γέγραπται. «Ἄν τρώγῃς ἐκ τοῦ κόπου τῶν χειρῶν σου, μακάριος θέλεις εἶσαι καὶ εὐτυχία εἰς σὲ (ψαλ. ρηκ. 2). Μακάριος θέλεις εἶσαι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον καὶ εὐτυχὴς εἰς τὸν ἄλλον.» Τίς ὁ ἀξιότιμος; ὁ σεβόμενος τοὺς ἄλλους, ὡς γέγραπται. «Διότι τοὺς δοξάζοντάς με θέλω δοξάσει, οἱ δὲ καταφρονοῦντές με θέλουσιν ἐξευτελισθῇ (Α. Σαμουήλ β' 30).»

2.

Ὁ Βὲν Ἀζάης ἔλεγεν. Σπεῦδε νὰ ἐκτελήσῃς τὴν μικρὰν ἐντολήν, (ὡς τὴν μεγάλην) καὶ ἀποφευγε οἰονδήποτε παράπτωμα, διότι πᾶσα ἐνάρετος πράξις συνεπισύρει μεθ' ἑαυτῆς ἄλλην, τὸ δὲ παράπτωμα σύρει μεθ' ἑαυτοῦ ἕτερον, ἐπειδὴ ἡ μὲν ἀρετὴ ἀνταμείβεται δι' αὐτῆς τῆς ἀρετῆς, ἡ δὲ κακία τιμωρεῖται δι' αὐτῆς τῆς κακίας.

3.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. Μηδένα περιφρόνει, μήτε νόμιζε ἀδύνατον οἰονδήποτε πρᾶγμα καθότι οὐδεὶς ὁ μὴ ἔχων μίαν ὥραν αἰσίαν, καὶ οὐδὲν τι τὸ μὴ δυνάμενον νὰ λάβῃ χώραν.

הַשְׁכַּלְתִּי כִּי עֲדוּתִיךָ שִׁחָה לִּי * אֵיזָהוּ
גִּבּוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ * שְׁנֹאמַר * טוֹב
אַךְ אֲפִים מִגִּבּוֹר וּמִשַּׁל בְּרוּחוֹ מִלֵּכָד
עִיר * אֵיזָהוּ עֶשִׂיר הַשְּׂמֵחַ בַּחֲלָקוֹ *
שְׁנֹאמַר * יִגִּיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכַל אֲשֵׁרֶיךָ
וְטוֹב לָךְ * אֲשֵׁרֶיךָ בַּעוֹלָם הַזֶּה * וְטוֹב
לָךְ לַעוֹלָם הַבֹּא * אֵיזָהוּ מַכְבֵּד הַמַּכְבֵּד
אֶת הַבְּרִיּוֹת * שְׁנֹאמַר * כִּי מַכְבְּדִי אֶכְבֵּד
וּבֹי יִקְלוּ :

בֶּן עֲזַאי אוֹמַר * הוּי רִץ לַמִּצְוָה קִלָּה *
וּבֹרַח מִן הָעֲבָרָה * שְׂמִצְוָה גּוֹרֶרֶת
מִצְוָה * וְעֲבָרָה גּוֹרֶרֶת עֲבָרָה * שֶׁשֶׁכֶּר
מִצְוָה מִצְוָה * וְשֶׁכֶּר עֲבָרָה עֲבָרָה :

הוּא הִיָּה אוֹמַר * אַל תְּהִי בְּזוֹ לֵכָד *
אָדָם * וְאַל תְּהִי מִפְּלִיג לֵכָל
דְּבָר * שֶׁאֵין לָךְ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שְׂעָה *
וְאֵין לָךְ דְּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם :

ξηρούς εἰς τὴν ἔρημον, γῆν ἄλμυράν καὶ ἀκατοίκητον. (Ἱερεμίας ιζ', 6). Ἄλλ' ὁ ἔχων πλεονα ἀγαθοεργήματα ἢ γινῶσιν πρὸς τί ὁμοιάζει; Ὁμοιάζει πρὸς δένδρον ὀλιγόκλαδον μὲν, ἀλλὰ πολύρριζον. Ἐὰν πάντες αἱ λαίλαπες ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ, ἢ-θελον εἶσθαι ἀνίσχυροι νὰ τὸ κλονίσωσιν, ἢ νὰ μεταβάλωσι τὴν θέσιν του, ὡς γέγραπται· « Διότι θέλει εἶσθαι ὡς δένδρον πεφυτευμένον πλησίον τῶν ὑδάτων τὸ ὁποῖον ἐξαπλῶνει τὰς ῥίζας αὐτοῦ πλησίον τοῦ ῥύακος, καὶ δὲν θὰ αἰσθάνηται ὅταν ἔρχηται τὸ καῦμα, ἀλλὰ τὸ φύλλον αὐτοῦ πάντοτε θὰ ἦναι πράσινον, ἐν ἔτει ἀνομβρίας δὲν θὰ ὑποφέρῃ, οὐδὲ θέλει παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνῃ καρπὸν (Ἱερεμίας ιζ', 8).

26

Ραββὶ Ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς τοῦ Χισμᾶ ἔλεγεν. — Οἱ νόμοι οἱ ἀφορῶντες εἰς τὰς φωλεὰς τῶν πτηνῶν καὶ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἀκαθάρτων γυναικῶν, εἶναι οὐσιωδέστατοι· ἢ δὲ ἀστρονομία καὶ ἢ γεωμετρία εἶναι κοσμήματα τῆς ἐπιστήμης.

ΚΕΦΑΛΛΙΟΝ Δ'.

1.

Ὁ Βὲν Ζωμᾶς ἔλεγε. — Τίς ὁ σοφὸς; Ὁ μανθάνων παρὰ πάντων, ὡς γέγραπται· « Παρὰ πάντων τῶν διδασκόντων με μανθάνω, διότι τὰ μαρ-

בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלָחָה וְלֹא תִשָּׁב • אֲבָל
כָּל־שִׁמְעֵשׂוֹ מְרַבִּין מַחְכְּמָתוֹ לְמָה הוּא
דּוֹמָה • לֹא־יֵלֵן שְׁעַנְפָּיו מוֹעֲטִין וְשִׁרְשָׁיו
מְרַבִּין • וְאִפְּלוּ כָל־הָרוּחוֹת שְׁבַע־עוֹלָם
בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ • אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ
מִמְקוֹמוֹ • שְׁנֵא־מַר • וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע
עַל מִים • וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שִׁרְשָׁיו •
וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֶסֶם • וְהָיָה עֲלֵהוּ
רַעֲנָן • וּבִשְׁנַת בַּצֵּדָת לֹא יִדְאָג • וְלֹא
יִמִּישׁ מַעֲשֵׂוֹת פְּרִי :

רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן חֲסִמָּא אוֹמֵר • קִנִּין
וּפְתָחִי נִדְּהָ הֵן הֵן גּוֹפִי הַלְכוֹת •
תְּקוּפוֹת וְגַמְטְרִיאוֹת פְּרַפְרָאוֹת
לַחֲכָמָה :

פרק רביעי

בֶּן זֹמָא אוֹמֵר • אֵיזְהוּ חֶכֶם הַלּוֹמֵד
מִכָּל־אָדָם • שְׁנֵא־מַר •

ἐν πίστει, ἀνοικτὸς δὲ κατάλογος. ἡ δὲ χεὶρ γράφει, ὁ βουλομένος δύναται νὰ δανεισθῇ, οἱ δὲ εἰσπράκτορες ἀείποτε περιφέρονται καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ πληρόνωσιν αὐτοῖς ἐκόντες ἄκοντες, διότι ἀπολαύουσιν ὑποστηρίξεως. Ἡ δοθεῖσα κρίσις δικαία ἐστὶ καὶ εὐθεία· ἅπαντες δὲ ἐτοιμάζονται πρὸς συμπόσιον (τουτέστι διὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν).

24.

Ραββί Ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀζαρίου, ἔλεγεν. — Ἄνευ θρησκείας δὲν ὑπάρχουσι κοινωνικαὶ ἀρεταί, ἀλλ' ἄνευ κοινωνικῶν ἀρετῶν, δὲν ὑπάρχει θρησκεία. Ἄνευ σοφίας δὲν ὑπάρχει φόβος Θεοῦ, καὶ ἄνευ φόβου Θεοῦ δὲν ὑπάρχει σοφία· ἄνευ συνέσεως δὲν ὑπάρχουσι γνώσεις, καὶ ἄνευ γνώσεων δὲν ὑπάρχει σύνεσις· ἄνευ ἄρτου δὲν ὑπάρχει διδασκαλία, ἀλλ' ἄνευ διδασκαλίας δὲν ὑπάρχει ἄρτος.

25.

Ὁ αὐτὸς προσέθετο. — Ὁ ἔχων πλεονά γινώσιν ἢ καλὰς πράξεις πρὸς τί ὁμοιάζει; Ὁμοιάζει πρὸς πολύκλαδον δένδρον ἀλλ' ὀλιγόρριζον. Οἰαδὴποτε πνοὴ ἀνέμου ἀρπάζει πρὸς ἐκρίζωσιν καὶ καταβολὴν αὐτοῦ, ὥς γέγραπται· «Διότι θέλει εἰσθαι ὥς ἡ ἀγριομυρική εἰς τὴν ἔρημον, καὶ δὲν θέλει ἰδεῖ ὅταν ἔλθῃ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ θέλει κατοικεῖ τόπους

פְּתוּחַ * וְהָיָה כּוֹתֶכֶת * וְהַנִּבְאִין מַחֲזִירִין
תְּדִיר בְּכָל יוֹם וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם בֵּין
מִדַּעְתּוֹ וּבֵין שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ * וַיֵּשׁ לָהֶם
עַל מָה שִּׁסְמְכוּ * וְהָדִין דִּין אֱמֶת וְהַכֹּל
מִתְקֵן לְסַעוּדָה :

כד רבי אלעזר בן עזריה אומר * אם אין
תורה אין דרך ארץ * אם אין
דרך ארץ אין תורה * אם אין חכמה
אין יראה * אם אין יראה אין חכמה *
אם אין דעת אין בינה * אם אין בינה
אין דעת * אם אין קמח אין תורה *
אם אין תורה אין קמח :

כז הוא היה אומר * כל שחכמתו מרבה
ממעשיו למה הוא דומה * לאילן
שעיפיו מרבין ושרשיו מועטין * והרוח
באה ועוקרתו והופכתו ער פניו *
שנאמר * והיה כערער בערבה ולא
יראה כי יבא טוב ושכן חרובים

ἀγάπην, ὅτε τῷ ἐδήλωσεν ὅτι τὸν ἔπλασε κατ' εἰκόνα αὐτοῦ, ὡς γέγραπται. «Διότι κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον (Γεν. θ' 6).

20.

Προσφιλῆς εἶναι οἱ Ἰσραηλῖται τῷ Θεῷ διότι ἐκάλεσεν αὐτοὺς υἱοὺς του, καὶ κατὰ τοῦτο ἰδίως ἔδειξεν αὐτοῖς μεγίστην ἀγάπην, διότι ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὅτι ἐκάλει αὐτοὺς υἱοὺς του, ὡς γέγραπται «Υἱοὶ ἐστέ Κυρίου τοῦ Θεοῦ Ὑμῶν (Λευτ. ιδ' 1).

21.

Οἱ Ἰσραηλῖται εἶναι προσφιλῆς τῷ Θεῷ, καὶ ὅτι ἔδωκεν αὐτοῖς πᾶν ὅτι εἶχε πολυτιμότερον κατὰ τοῦτο ἰδίως ἔδειξεν αὐτοῖς μεγίστην ἀγάπην, διότι ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὅτι τοῖς παρεχώρησε πᾶν ὅ,τι εἶχε πολυτιμότερον, ὡς γέγραπται «Διότι καλὴν διδασκαλίαν σᾶς ἔδωκα, μὴ ἐγκαταλείψετε τοὺς νόμους (Παροιμ. δ' 2).

22.

Περὶ πάντων προνοήθη· οὐχ ἥττον ὅμως τὸ αὐτοῦ τεξούσιον ἐδόθη τοῖς ἀνθρώποις· ὁ κόσμος κρίνεται ἐπὶ τῷ κρείττονι αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ πάντα κρέμαντα ἐκ τοῦ πολυαρίθμου τῶν ἀγαθῶν πράξεων.

23.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγε προσέτι· Πανθ' ὅσα ὁ ἄνθρωπος ἔχει, ἐδόθησαν αὐτῷ εἰς παρακαταθήκην· δίκτυον ἠπλώθη ἐπὶ πάντων τῶν ζώοντων· αἰὶν κτῆ εἶναι ἢ ἀποθήκη, ὁ ἐργαστηριάρχης δίδει

שְׁנֵכְרָא בְּצֶלֶם * שְׁנֵאֲמַר * כִּי בְּצֶלֶם
אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם :

חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שְׁנֵקְרָאוּ בָנִים לַמָּקוֹם *
חֶבֶה יִתִּירָה נֹדַעַת לָהֶם שְׁנֵקְרָאוּ
בָנִים לַמָּקוֹם * שְׁנֵאֲמַר * בָּנִים אַתֶּם לַי
אֱלֹהֵיכֶם :

חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שְׁנֵגְתָן לָהֶם כְּרִי
חֲמֵדָה * חֶבֶה יִתִּירָה נֹדַעַת
לָהֶם * שְׁנֵגְתָן לָהֶם כְּלִי חֲמֵדָה יִשְׁבוּ
נִכְרָא הָעוֹלָם * שְׁנֵאֲמַר * כִּי לֶקַח טוֹב
נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אֶל תַּעֲזֹבוּ :

הַכֹּל צִפּוּי וְהַרְשוּת נְתוּנָה * וּבִטּוֹב
הָעוֹלָם נִדּוֹן * וְהַכֹּל לְפִי רֹב
הַמַּעֲשֵׂה :

הוּא הָיָה אֹמֵר * הַכֹּל נָתַן בְּעֶרְכּוֹן *
וּמִצּוּדָה פְּרוּשָׁה עַל כָּל הַחַיִּים *
הַחֲנוּת פְּתוּחָה * וְהַחֲנוּנִי מִקִּיּוֹן הַחֲכָמִים :

ὦν τὸν πλησίον τοῦ νὰ ἐρυθριάξῃ δημοσίᾳ, ὁ παραβιάζων τὴν Διαθήκην τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραὰμ καὶ ὁ παρεξηγῶν τὸν θεῖον Νόμον, καὶ τοι πολυμαθὴς καὶ ἀγαθοποιὸς, δὲν συμμετέχει τῆς μελλούσης ζωῆς.

16.

‘Ο Ραββὶ Ἰσμαὴλ ἔλεγε. — Σπεῦδε δρομαίως πρὸς τοὺς προΐσταμένους σου, δεῖξον σεαυτὸν εὐ-
προσήγορον πρὸς τοὺς νέους, καὶ δέχου πάντα ἄνθρωπον μεθ’ ἰλαρότητος.

17.

‘Ο Ραββὶ Ἀχιβάς ἔλεγεν. — ‘Ο ὑπερβολικὸς γέλως καὶ ἡ κουφόνοια παρασύρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀκράτειαν.

18.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι — ‘Η Μασσορὰ εἶναι φραγμὸς τοῦ θεοῦ Νόμου, τὰ δέκατα εἶναι φραγ-
μὸς τοῦ πλοῦτου, τὰ ἀναθήματα εἶναι φραγμὸς τῆς ἐγκρατείας, φραγμὸς δὲ τῆς σοφίας εἶναι ἡ σιγή.

19.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγε πρὸς τοὺς — ‘Ο ἄνθρωπος εἶναι προσφιλὴς τῷ Θεῷ, διότι ἐπλάσθη κατ’ εἰκό-
να αὐτοῦ· εἰς τοῦτο δὲ ἰδίως ἔδειξεν αὐτῷ μερίστην

וְהַמְלִכִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּרִבִּים * וְהַמְפָּר
בְּרִיתוֹ שֶׁל אֲבִרָהֶם אֲבִינוֹ * וְהַמְנִלָּה
פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כִּהְלָכָה * אֵף עַל
פִּי שֵׁשׁ בִּידוֹ תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים *
אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא :

” רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר * הָיוּ קָל לְרֹאשׁ *
וְנוֹחַ לְתַשְׁחָרֵת * וְהָיוּ מְקַבֵּל אֶת
כָּל הָאָדָם בְּשִׂמְחָה :

” רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר * שְׁחֹק וְקִלּוֹת
רֹאשׁ * מְרַגְלִין אֶת הָאָדָם
לְעֵרוּהָ :

” הוּא הִיא אוֹמֵר * מִסֶּרֶת סִיג לַתּוֹרָה *
מַעֲשֵׂרוֹת סִיג לְעֵשֶׂר * נִדְרִים
סִיג לְפִרְיָשׁוֹת * סִיג לְחֻכְמָה שְׁתִּיקָה :

” הוּא הִיא אוֹמֵר * חֲבִיב אָדָם שֶׁנִּכְרָא
בְּצַדִּים * חָבֵא יִתְרָא נִוְהַעַת לֵוִי :

11.

‘Ο Ραββί Χανινᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Δοσᾶ ἔλεγεν.—
 “Οστις τὸν φόβον τῆς ἁμαρτίας ἔχει ἀνώτερον τῆς
 σοφίας, ἢ σοφία αὐτοῦ διατηρεῖται· ἂν δὲ ἡ σοφία
 αὐτοῦ ὑπερέχῃ τοῦ φόβου τῆς ἁμαρτίας, ἢ σοφία
 αὐτοῦ δὲν διατηρεῖται.

12.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγεν.—“Οστις ἀγαθοεργήματα ἀριθ-
 μεῖ πλείονα τῆς σοφίας του, ἢ σοφία αὐτοῦ δια-
 τηρεῖται· καὶ ὅστις ἔχει πλείονα σοφίαν ἢ ὅσα
 ἀριθμεῖ ἀγαθοεργήματα, ἢ σοφία αὐτοῦ δὲν δια-
 τηρεῖται.

13.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι.—“Οστις εἶναι εὐπρόσ-
 δεκτος τοῖς ἀνθρώποις, εἶναι ἐπίσης καὶ τῷ Θεῷ, καὶ
 ὅστις δὲν εἶναι εὐπρόσδεκτος τοῖς ἀνθρώποις, δὲν
 εἶναι οὔτε τῷ Θεῷ.

14.

‘Ο Ραββί Δοσᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ἰρκανοῦ ἔλεγεν—
 ὁ πολὺς ὕπνος τῆς πρωῆας, ὁ οἶνος τῆς μεσημ-
 βρίας, ἢ φλυαρία περὶ τῶν νεανικῶν πραγμά-
 των, καὶ ἡ συνδιάλεξις μετὰ χυδαίων καὶ ἀπαι-
 δεύτων, εἶναι αἵτια, διὰ τὰ ὅποια διώκεται ὁ ἄν-
 θρωπος ἐκ τοῦ κόσμου (τουτέστι τῆς κοινωνίας).

15.

‘Ο Ραββί Ἐλεάζαρ ἐκ Μωδὶν ἔλεγεν—‘Ο βεβη-
 λόνων τὰ ἱερὰ, ὁ περιφρονῶν τὰς ἐρατάς, ὁ ποι-

“רַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוּסָא אָמַר * כָּל
 שִׁירָאוֹת חָטָא קוֹדֶמֶת לְחֻכְמָתוֹ *
 חֻכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת * וְכָל שִׁחְכְּמָתוֹ קוֹדֶמֶת
 לִירְאָת חָטָא * אִין חֻכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת :

“הוּא הִיָּה אָמַר * כָּל שְׂמַעְשֵׁי מִרְבִּין
 מִחֻכְמָתוֹ * חֻכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת *
 וְכָל שִׁחְכְּמָתוֹ מִרְבָּה מִמַּעְשֵׁי * אִין
 חֻכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת :

“הוּא הִיָּה אָמַר * כָּל שְׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת
 נּוֹחָה הִימָּנוּ * רוּחַ הַמָּקוֹם נּוֹחָה הִימָּנוּ *
 וְכָל שְׂאִין רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נּוֹחָה הִימָּנוּ *
 אִין רוּחַ הַמָּקוֹם נּוֹחָה הִימָּנוּ :

“רַבִּי דּוּסָא בֶן אֲרֵכִינֶס אָמַר * יִשְׁנָה
 שֶׁל שִׁחְרִית * וַיִּין שֶׁל צַהֲרִים * וְשִׁיחַת
 הַיָּלָדִים * וְשִׁיבַת בֵּית כְּנִסְיֹת שֶׁל עַמִּי
 הָאָרֶץ * מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם :
 “רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדְעִי אָמַר * הַמַּחֲלֵל
 אֶת הַקִּדְּשִׁים וְהַמְבַּזֵּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת :

8.

Ὁ Ραββὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἐκ Βαρτοτᾶ ἔλεγε. — Δίδε τῷ Κυρίῳ ἐκ τῶν ἰδίων του, διότι σὺ καὶ πάντα τὰ σὰ εἰς αὐτὸν ἀνήκουσιν. Οὕτω δὲ καὶ Δαβὶδ ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ. «Ἐκ σοῦ τὰ πάντα, καὶ ἐκ τῆς χειρὸς λαμβάνομεν καὶ προσφερόμεν σοι (Α. Παράλειπ. κθ' 14).

9.

Ὁ Ραββὶ Συμεὼν ἔλεγεν. — Ὅστις καθ' ὁδὸν μελετῶν τὸν Νόμον, διακόπτει τὴν μελέτην του, ἀναβοῶν· ὅπως ὦραϊον τὸ δένδρον τοῦτο, ὅπως ὦραϊα ἢ αὐλαξ αὕτη, θεωρεῖται παρὰ τῆς ἱερᾶς γραφῆς ὡς ἐκθέτων τὴν ζωὴν του εἰς κίνδυνον.

10.

Ὁ Ραββὶ Δοστᾶνης ὁ υἱὸς τοῦ Ἰανᾶη, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ραββὶ Μεῖρ, ἔλεγεν. — Ὅστις λησμονεῖ τι ἐξ ὧσιν ἐδιδάχθη θεωρεῖται παρὰ τῆς Γραφῆς ὡς ριψοκινδυνεύων τὴν σωτηρίαν τῆς ἰδίας ψυχῆς, (1) καθὰ γέγραπται «Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ φύλαξον τὴν ψυχὴν σου σφόδρα, μὴ λησμονήσης ἅπερ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου (Δευτ. δ' 9). Ἐρρέθη τάχα τοῦτο καὶ δι' ἣν περίπτωσιν τὰ ἀντικείμενα ὅσα ἔμαθέ τις δυσκόλως διατηροῦνται εἰς τὴν μνήμην του; Διὰ τοῦτο γέγραπται «Καὶ πρόσεχε μὴ χωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς καρδίας σου καθ' ὅλην τὴν ζωὴν σου (Δευτ. δ' 9)» Τότε μόνον λοιπὸν εἶναι ἔνοχος ὅταν αὐτοπροαιρέτως ἐπιλανθάνηται ἐξ ἰδίας του ἀπροσεξίας καὶ ραθυμίας.

(1) Ὑπενθυμίζομεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ραββίνοι μετεγείζοντο συχνάκις τὸ εἰκονικὸν ὕφος ὅπως ἐγγραττωσὶν ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν καρδίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν τὴν ἀγάπην τῆς μελέτης.

רבי אלעזר איש ברותא אומר *
תן לו משלו שאתה ושלך שדו * וכן
בדוד הוא אומר * כי ממך הכל *
ומדרך נתנו לך :

רבי שמעון אומר * המהלך בדרך *
ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר *
מה נאה אילן זה * מה נאה ניר זה *
מעלה עריו הכתוב כאלו מתחייב
בנפשו :

רבי דסתאי בר ינאי משום רבי מאיר
אומר * כר השוכה דבר אחד
ממשנתו * מעלה עליו הכתוב כאלו
מתחייב בנפשו * שנאמר * רק השמר
לך ושמר נפסך מאד * פן תשכח את
הדברים אשר ראו עיניך * יכול אפלו
תקפה עליו משנתו * תלמוד לומר ופן
יסורו מדבבך כל ימי חייך * הא אינו
מתחייב בנפשו עד שישב ויפירם מלבו :

ζυγόν, θὰ ἀπαλλαχθῇ τῆς τυραννίας τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν κοσμικῶν ἀπαιτήσεων· ἀλλ' ὁ ἀποσείων τὸν ζυγόν τοῦ θεοῦ Νόμου ὑπόκειται εἰς τὴν τυραννίαν τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν κοσμικῶν ἀπαιτήσεων.

7.

Ῥαββὶ Χαλαφτᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Δοσσᾶ ἐκ τοῦ χωρίου Χανανιᾶ, ἔλεγεν.—“Ὅταν δέκα συνεδριάζωσι καὶ οἱ λόγοι αὐτῶν περιστρέφονται εἰς τὸν θεῖον Νόμον, ἢ Θεότης ἐδρεύει ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς γέγραπται «ὁ Θεὸς ἐδρεύει ἐν συναγωγῇ θεῖα. ² (Ψαλμός πβ' 1). Πόθεν δὲ ἐὰν πέντε; Ἐκ τοῦ ῥητοῦ· «Καὶ τὴν ἀρμονίαν (τῶν διαφόρων στοχείων)² ἐπὶ τῆς γῆς συνέθετο (Αμός θ', 6)· Καὶ πόθεν ἐὰν τρεῖς; Ἐκ τούτου.» Ἀναμέσον τῶν κριτῶν θέλει κρίνει³ (Ψαλμός 82, 1.) Καὶ ἐὰν δύο; Ἐκ τούτου· «Ὅταν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον συνδιαλέγονται ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὁ Κύριος προσέχει καὶ ἀκούει (Μαλαχίας γ' 16). Καὶ τέλος ἐὰν εἷς; Ἐκ τούτου· «Εἰς πάντῃ τόπον ὅπου ἂν ἐπικαλεσθῇς τὸ ὄνομά μου, θέλω ἔλθαι πρὸς σὲ καὶ εὐλογήσω σε (Ἐξοδος κ' 24).

(1) Διὰ δέκα τοῦλάχιστον ἀτόμων συγκροτεῖται πλήρης θρησκευτικὴ συνέλευσις (Σημ. μεταφραστοῦ)

(2) Μετεφράσαμεν τὸ חַדָּשׁ דִּבְרֵי אֱלֹהִים διὰ τῆς λέξεως ἀρμονία· κατὰ τὸ λεξικὸν τῶν Σάνδερ καὶ Τρένελ· ἄλλοι ὅμως φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἀληθὴς ἔννοια τῆς λέξεως παύτης εἶναι ὁ ἔσμη μιαν ὁμοιάζουσα πρὸς τοὺς πάντες δακτύλους ἡνωμένους.

(3) Τριμελὲς Δικαστήριον.

(Σημ. μεταφραστοῦ.)

הַמִּקְבֵּל עָלָיו עַל תּוֹרָה * מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ
עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ * וְכָל הַפּוֹרֵק
מִמֶּנּוּ עַל תּוֹרָה * נוֹתֵנִין עָלָיו עַל
מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ :

י רִבִּי חֲלֶפְתָּא בֶּן הוֹסָא אִישׁ כֹּפֵר
חֲנִיָּה אוֹמֵר * עֲשֶׂה שְׂוִישְׁבִין וְעוֹסְקִין
בַּתּוֹרָה * שְׂכִינָה נְשׂוּיָה בִּינֵיהֶם *
שְׁנֵאמֵר * אֱלֹהִים נֶצַב בַּעֲדַת אֶרֶץ *
וּמִנִּין אֶפִּידוּ חֲמִשָּׁה * שְׁנֵאמֵר * וְאִגְדָּתוֹ
עַל אֶרֶץ יִסְדָּה * וּמִנִּין אֶפִּילוּ שְׁלִשָּׁה *
שְׁנֵאמֵר * בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט * וּמִנִּין
אֶפִּילוּ שְׁנַיִם * שְׁנֵאמֵר * אִזְנֵי דְּבִרּוֹ יֵרָאִי
י אִישׁ אֶל רַעְהוֹ וִיקְשֵׁב יִישְׁמַע * וּמִנִּין
אֶפִּילוּ אֶחָד * שְׁנֵאמֵר * בְּכֹל הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אִזְכִּיר אֶת שְׁמִי אֶבְרָכָתִיךָ :

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΠΟΥ

νας μελετών τὸν θεῖον Νόμον ἀνταμείβεται παρὰ Θεοῦ; ἐκ τοῦ ῥητοῦ τούτου «ὥς καθήσῃ μόνος καὶ μελετήσῃ, διότι ὁ Θεὸς θέλει ἀνταμείψει αὐτόν.

4.

Ὁ ῥαββὶ Συμεὼν ἔλεγε. — Τρεῖς συντρώνοντες καὶ μὴ συνδιαλεγόμενοι περὶ τοῦ θείου Νόμου, θεωροῦνται ὡς ἂν ἔτρωγον εἰδολόθута, κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον. «Διότι ὅλαι αἱ τράπεζαι εἶναι πλήρεις ἐμετοῦ καὶ ἀκαθαρσίας, καθόσον ἐκεῖ δὲν ἐγένετο μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ (Ἡσαΐας κή 8)» 'Αλλ' ἂν τρεῖς συντρώνοντες συνδιαλέγωνται περὶ τοῦ θείου Νόμου, θεωροῦνται ὡς συμμετέχοντες τῆς θείας τραπέζης, καθὰ γέγραπται. «καὶ εἶπεν εἰς ἐμέ· αὕτη εἶναι ἡ τραπέζα ἡ ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου (1)» (Ἰεζεκ. μά, 22)

5.

Ὁ Ραββὶ Χανινᾶς υἱὸς Σανινάη ἔλεγεν. — Ὅστις διατελεῖ ἄγρυπνος τὴν νύκτα, ἢ, περιηγούμενος μόνος, στρέφει τὸν νοῦν εἰς μάταια πράγματα, ἐκθέτει εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν του.

6.

Ὁ Ραββὶ Νεχουνιάς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀκανᾶ ἔλεγεν. Ὅστις ὑποβάλλει ἐχυτὸν εἰς τὸν τοῦ θείου Νόμου

(1) Διὰ τοῦτο ὑποχρεούμεθα γ' ἀπευθύνωμεν προσευχάς πρὸς τὸν Θεὸν πρὶ καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν.

(Σημ. Μεταφραστού)

בְּתוֹרָה שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹבֵעַ לוֹ
שָׂבֵר * שֶׁנֶּאֱמַר יֹשֵׁב בְּדֶר וַיְדוּס בִּי
נִטַּל עָלָיו :

רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר * שְׁלֹשָׁה שְׂאֵבְרוּ
עַל שְׁלַחַן אֶחָד * וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו
דְּבַרִּי תוֹרָה כְּאֵלּוּ אֵכְלוּ מִזִּבְחֵי מַתִּים
שֶׁנֶּאֱמַר בִּי כָל שְׁלַחֲנוֹת מִלָּאָה קִיא
צוּאָה בְּלִי מָקוֹם * אֲבָל שְׁלֹשָׁה שְׂאֵבְרוּ
עַל שְׁלַחַן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו דְּבַרִּי
תוֹרָה כְּאֵלּוּ אֵכְלוּ מִשְׁלַחֲנֵנוּ שֶׁל מָקוֹם *
שֶׁנֶּאֱמַר * וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְׁלַחַן אֲשֶׁר
לִפְנֵי :

רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן חַכִּינָאִי אֹמֵר הִנֵּעוּר
בְּלִילָה * וְהַמְהִיד בְּדֶרֶךְ יְחִידִי *
וְהַמְפַּנָּה לָבוּ לְבַטְלָה * הֲרִי זֶה
מִתְחַיֵּיב בְּנִפְשׁוֹ :

רַבִּי נְחֲמִיא בֶּן הַקָּנָה אֹמֵר *
אֲהַמְהִיד בְּדֶרֶךְ יְחִידִי *
אֲהַמְפַּנָּה לָבוּ לְבַטְלָה *
אֲהַמְחַיֵּיב בְּנִפְשׁוֹ :

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΤ. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

2.

Ῥαββὶ Χαννιᾶς ὁ ἀρχιερεὺς ἔλεγε. — Προσεύχου ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῆς κυβερνήσεως, διότι ἄνευ τοῦ ὑπὸ ταύτης ἐμπνευσμένου φόβου, οἱ ἄνθρωποι ζῶντες ἤθελον καταπίνειν ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

3.

Ῥαββὶ Χαννιᾶς ὁ υἱὸς Θεραδιῶνος ἔλεγεν. — Ὅταν δύο συμπαρακάθηνται καὶ δὲν συνδιαλέγωνται περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ θεοῦ Νόμου (1), εἶναι ἄξιοι νὰ κληθῶσιν ὁμήγουρις ἐμπαικτῶν περὶ ὧν ἡ ἁγία γραφή λέγει. «Μακάριος ὁ μὴ καθίζων ἐπὶ καθέδρας χλευαστῶν (Ψαλ. α', 1)», ἀλλ' ἔὰν δύο συμπαραευσκόμενοι, συνδιαλέγωνται περὶ τοῦ θεοῦ Νόμου, ἡ Θεότης ἐδρεῦει ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς γέγραπται: «ὅταν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον λαλῶσιν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὁ Κύριος προσέχει καὶ ἀκούει, καὶ οἱ λόγοι αὐτῶν γράφονται ἐν τῇ βίβλῳ ἐνθυμήσεων τῇ διαλαμβανούσῃ περὶ τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον καὶ τῶν σεβομένων τὸ ὄνομα αὐτοῦ. (Μαλαχ. γ', 16.) Τοῦτο συμβαίνει ἔὰν ὡσι, δύο. Πόθεν δὲ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ κατὰ μό-

(1) Μνεῖν ποιούμεθα ὅτι ἡ Ἱερὰ Γραφή οὐχὶ μόνον θρησκευτικὰ περιέχει ἀντικείμενα, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀναγόμενα εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ῥαββὶ Χαννιᾶς διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἀποφθέγματος δὲν ἐνόησε νὰ ἀποδοικῇ τὴν συνδιαλέξιν, μὴ ἐχούσας ἀποκλειστικῶς θρησκευτικὸν ἀντικείμενον, ἀλλ' ἐκείνας περὶ ὧν ὁ λόγος εἰς τὸν 1.ον στίχον τοῦ α' ψαλμοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ εἰρημένος ῥαββὶ μνημονεύει. (Σημ. μετὰφραστοῦ)

וְלֹאן אַתָּה הוֹלֵךְ? לְמָקוֹם עֵפֶר רָמָה
וְתוֹלְעָה * וּלְפָנַי מִי אַתָּה עֵתִיד לֵתֵן
רֵין וְחִשְׁבוֹן? לְפָנַי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

רַבִּי חֲנַנְיָה סָגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר * הוּי
מִתְפַּלֵּל בְּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת *
שְׁאֵלְמָלָא מוֹרְאָה * אִישׁ אֶת רַעְהוּ
הַיִּים בְּרַעְו:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן תַּרְדִּיּוֹן אוֹמֵר * שְׁנַיִם
שְׂוִישְׁבִין וְאֵין בִּינֵיהֶם דְּבָרִי
תוֹרָה הָרִי זֶה מוֹשֵׁב לְצִים * שְׁנֵאמַר
וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יֵשֵׁב * אֲכַל שְׁנַיִם
שְׂוִישְׁבִין וְיֵישׁ בִּינֵיהֶם דְּבָרִי תוֹרָה *
שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּינֵיהֶם * שְׁנֵאמַר אִז
נִדְּבָרוּ יִרְאִי * אִישׁ אֶל רַעְהוּ וְיִקְשֹׁב *
וְיִשְׁמַע וְיִכְתֹּב סֵפֶר זְכוֹרֹן לְפָנָיו לִירְאִי
* וְלַחֲשֹׁבֵי שְׁמוֹ * אֵין לִי אֵלָּא שְׁנַיִם *
מִנִּין שְׁאֵפִילוּ אֶחָד שְׂוִישְׁבִין וְעוֹסֵק

χεῖα τὸ δὲ ἔργον μακρὸν, οἱ ἐργάται δυνηροί,
ὁ μισθὸς μέγας, καὶ ὁ δεσπότης ἐπείγει.

21.

Αὐτὸς δὲ ἔλεγε προσέτι. — Εἰς σὲ δὲν ἀπόκει-
ται νὰ περατώσης τὸ ἔργον, ἀλλ' οὔτε ἔχεις τὸ
ἐλεύθερον νὰ ἐγκαταλείψῃς τοῦτο. Ἄν προχω-
ρήσῃς πολὺ εἰς τὴν μελέτην τοῦ Νόμου, θὰ λάβῃς
πλουσίαν ἀμειβὴν, ὁ δὲ μισθαποδότης κύριός σου
θὰ σοι παρέχῃ πιστῶς τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐργασίας σου.
Μάθε δὲ ὅτι ὁ μισθὸς τῶν δικαίων δίδεται εἰς τὴν
μέλλουσαν ζωὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1.

Ἀκαβίας ὁ υἱὸς Μααλέλου ἔλεγε. — Μελέτα τρία
τινὰ, καὶ δὲν θὰ ὑποπέσῃς εἰς ἁμαρτίαν. Συλλογί-
ζου πόθεν ἦλθες, ποῦ πορεύεσαι, καὶ ἐνώπιον τίνος
ὀφείλεις μίαν ἡμέραν νὰ δώσης λόγον τῶν πράξεών
σου. Πόθεν ἦλθες; Ἐκ σταγόνος δυσώδους βρευστοῦ.
Ποῦ δὲ πορεύεσαι; Ἐκεῖ ὅπου χῶμα, σκώληκες
καὶ σῆψις. Ἐνώπιον τίνος θὰ δώσης λόγον τῶν
πράξεών σου; Ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως τῶν βασι-
λέων, τοῦ ἁγίου καὶ εὐλογητοῦ Κυρίου.

וְהַמְּלָאכָה מְרַבָּה וְהַפְּוֹעַלִים עֲצֵלִים *
וְהַשָּׂכָר הַרְבֵּה * וּבַעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק:

הוא הִיה אֹמֵר * לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה
לְגִמּוֹר * וְלֹא אַתָּה בֶן חוּרִין
לְהַבְטֵל מִמֶּנָּה * אִם לְמַדַּת תּוֹרָה
הַרְבֵּה נוֹתֵנִין לָךְ שָׂכָר הַרְבֵּה * וְנֶאֱמַן
הוא בַּעַל מְלָאכָתְךָ שִׁישְׁלֵם לָךְ שָׂכָר
פְּעֻלָּתְךָ * וְדַע מִתֵּן שָׂכָרְךָ שֶׁר צְרִיקִים
לְעֵתִיד לְבֹא

פרק שלישי

עֲקִבְיָא בֶן מַהֲלָאֵל אֹמֵר * הַסֵּתֶכֶל
בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרִים * וְאִין אַתָּה
בֹּא לִידֵי עֵבְרָה * דַּע מַאִין בָּאת וְלֵאן
אַתָּה הוֹלֵךְ * וּלְפָנֶי מִי אַתָּה עֹתִיד לֵתֵן
דִּין וְחֵשְׁבוֹן * מַאִין בָּאת? מִשְׁפַּח סַנְהֶדְרָה

17.

‘Ο Ραββί Ἰωσῆς ἔλεγεν· ἐκτίμα τὰ ἀνήκοντα τῷ πλησίον σου ὡς τὰ ἰδικά σου. Μελέτα μὲ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἵνα μάθῃς τὸν θεῖον Νόμον, διότι δὲν εἶναι πρᾶγμα τὸ ὅποιον νὰ ἔλαβες εἰς κληρονομίαν· πάντα δὲ τὰ ἔργα σου ἄς τείνωσι πρὸς θρησκευτικὸν καὶ ἐνάρετον σκοπόν.

18.

‘Ο ‘Ραββί Συμεὼν ἔλεγε· μεθ’ ὅλης σου τῆς προσοχῆς ἀναγίνωσκε τὸν Σεμᾶν καὶ τὴν προσευχήν σου. Προσευχόμενος δὲ μὴ κάμνε τοῦτο κατὰ συνήθειαν, ἀλλ’ ὅπως ἐπικαλεσθῆς τὴν ἐπιείκειαν καὶ χάριν τοῦ θεοῦ, περὶ οὗ γέγραπται· «Ὁ Θεὸς ἐλεήμων καὶ οἰκτεῖρμων, μακρόθυμος καὶ μετανοῶν ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ τοῦ κακοῦ (Ἰωνᾶς δ, 2)»· οὔτε νόμιζε σεαυτὸν ἀσεβῆ.

19.

‘Ο ‘Ραββί Ἐλεάζαρ ἔλεγε. Καταγίνου ἀνενδύτως εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου, ἵνα δυνηθῇς νὰ ἀναιρέσῃς τὰς γνώμας τῶν ἀπίστων καὶ αἵρετικῶν. Διαλογίζου ὑπὲρ τίνος μοχθεῖς, καὶ ποῖος ὁ κύριος ὅστις μέλλει νὰ σοὶ ἀποδώσῃ τὸ βραβεῖον.

20.

‘Ο ‘Ραββί Ταρφων ἔλεγεν. — Ἡ μὲν ἡμέρα βρα-

” רבי יוסי אומר * יהי ממון חברך
חביב עליך כשליך * והתקן
עצמך ללמוד תורה * שאינה ירושה
לך * וכל מעשיך יהיו לשם שמים :

” רבי שמעון אומר * הוי זהיר בקריאת
שמע ובתפלה וכשאתה מתפלל
אל תעש תפלתך קבע * אלא רחמים
ותחנונים לפני המקום * שנאמר כי
אל חנון ורחום הוא ארך אפים ורב
חסד ונחם על הרעה * ואל תהי רשע
בפני עצמך :

” רבי אלעזר אומר * הוי שקוד ללמוד
תורה * ודע מה שתשיב
לאפיקורוס * ודע לפני מי אתה עמל *
ומי הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר
פעולתך :

” רבי טרפון אומר * היום קצת

Ἐκαστος τῶν μαθητῶν τούτων ἀφῆκε τρία ἀποφθέγματα. Ὁ μὲν Παββὶ Ἐλιέζερ ἔλεγεν· Ἀγάπα τὴν τιμὴν τοῦ πλησίον σου ὡς τὴν ἰδικήν σου. Μὴ ἔνδιδε εὐκόλως εἰς τὴν ὀργήν. Μετανόησον μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ θανάτου σου. Προσέθετο δὲ θερμάνθητι ἐκ τῆς φλογὸς τῶν σοφῶν, ⁽¹⁾ ἀλλὰ πρόσσεχε καλῶς μὴ ἡ ἀνθρακία αὐτῶν σὲ καύσῃ, διότι τὸ δῆγμα αὐτῶν εἶναι δῆγμα ἀλώπεκος, τὸ κέντημα, κέντημα σκορπίου· ἡ δὲ πνοή αὐτῶν, πνοή ὄφραως, καὶ πάντες οἱ λόγοι αὐτῶν, ὡς ἀνθρακες ἀνημμένοι ⁽²⁾.

Ὁ Παββὶ Ἰεωσοῦας ἔλεγεν· ὁ φθόνος, ὁ κακὸς πείρασμός καὶ τὸ μῖσος τῶν ἀνθρώπων ἐκβάλλουσι τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τοῦ κόσμου (καθιστῶσι τὸν ἀνθρώπον ἀκοινωνήτον).

(1) Τουτέστιν ἀποδέχου παρ' αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν ἐκείνην ἣτις θερμαίνει τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου, ζωογονεῖ αὐτόν.

(Σημ. Μεταφρ.)

(2) Τουτέστι πρόσσεχε μὴ ὑποπέσης εἰς τὰς ὑπερβολὰς ἃς δύνανται νὰ σοὶ διδάξωσι, καὶ παρασυρθῇς εἰς τὸν ὕλισμόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀρνησις τοῦ Θεοῦ καὶ φέρει τὸν ὀλεθρον τῶν θρησκευτικῶν τε καὶ κοινωνικῶν θεσμῶν. Συμπεραίνουμεν τοῦτο, διότι, καθ' ἡμᾶς, ὁ Παββὶ Ἐλιέζερ, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐλάλει ἐνταῦθα ἢ περὶ τῶν σοφιστῶν, οἵτινες ναὶ μὲν ἦσαν σοφοί, ἀλλὰ διὰ τῶν ὑπερβολῶν αὐτῶν ἐγένοντο ἀκροσφαλεῖς τῇ κοινωνίᾳ.

(Σημ. Μεταφρ.)

הם אמרו שלשה דברים * רבי
אליעזר אומר * יהי כבוד
חברך חביב עליך כשלך * ואל תהי
נוח לכעוס * ושוב יום אחד לפני
מיתתך * והוי מתחמם כנגד אורן של
חכמים * והוי זהיר בנחלתם שלא
תכזה * שנשיכתן נשיכת שוער *
ועקיצתן עקיצת עקרב * ולחישתן
לחישת שרף * ואף כל דבריהם
בנחלי אש :

רבי יהושע אומר * עין הרע ויצר
הרע * ושנאת הבריות * מוציאין
את האדם מן העולם :

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΠΟΥ

εὐθυτέρα ἔξις, ἣν ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ τηρήσῃ.
 Ὁ Ῥαββὶ Ἐλιέζερ εἶπεν· ἀγαθὸς ὀφθαλμὸς (τουτέ-
 στι τὸ ἀρέσκεισθαι εἰς τὸ καλὸν τοῦ πλησίον). Ὁ Ῥαββὶ
 Ἰωσοῦας εἶπεν· ἀγαθὸς συγκοινωνός. Ὁ Ῥαββὶ Ἰωσῆς
 εἶπεν· καλὴ γειτονεία. Ὁ Ῥαββὶ Συμεὼν εἶπε·
 προνοητικόν. Ὁ Ῥαββὶ Ἐλεάζαρ εἶπε· ἀγαθότης
 καρδίας. Τότε ὁ Ῥαββὶ Ἰωχανᾶν ἐπὶ τοῦ προκει-
 μένου τούτου ἀπήντησεν· ἐγὼ προτιμῶ τὸ ἀπόφθεγ-
 μα τοῦ Ἐλεάζαρ υἱοῦ τοῦ Ἀράχ τῶν ἰδικῶν σας,
 διότι εἰς ἐκεῖνο περιέχονται πάντα.

14.

Ἄλλοτε εἶπεν αὐτοῖς· ἐξετάσατε ποία ἡ χεῖρων
 ἔξις, ἣν ὀφείλει νὰ ἀποφεύγῃ ὁ ἄνθρωπος. Ὁ Ῥαβ-
 βὶ Ἐλιέζερ εἶπε· πονηρὸς ὀφθαλμὸς (τουτέστι φθό-
 νος). Ὁ Ῥαββὶ Ἰωσοῦας εἶπε· σύντροφος· κακός. Ὁ
 Ῥαββὶ Ἰωσῆς εἶπε· κακὴ γειτονεία. Ὁ Ῥαββὶ
 Συμεὼν εἶπε· τὸ δανεῖζεσθαι καὶ οὐδέποτε ἀποδίδειν,
 εἴτε παρ' ἀνθρώπων εἴτε παρὰ Θεοῦ, ὡς γέγραπται·
 «Δανεῖζεται ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ οὐκ ἀποτίσει, ὁ δὲ δίκ-
 καιος ἐλεεῖ καὶ δίδει (φιλ. λζ', 21) ὁ Ῥαββὶ Ἐλεάζαρ
 εἶπεν· ἡ τῆς καρδίας μοχθηρία. Ἐπὶ τούτων ἀ-
 πήντησεν ὁ διδάσκαλος. — Ἐγὼ προτιμῶ τὸ ἀπό-
 φθεγμὰ τοῦ Ἐλεάζαρ υἱοῦ τοῦ Ἀράχ τῶν ἰδικῶν σας·
 διότι εἰς ἐκεῖνο περιέχονται πάντα.

רבי אליעזר אומר עין טובה * רבי
 יהושע אומר חבר טוב * רבי יוסי
 אומר שכן טוב * רבי שמעון אומר
 הרואה את הנולד * רבי אלעזר אומר
 לב טוב * אמר להם * רואה אני את
 דברי רבי אלעזר בן ערך מדבריהם
 שבכלל דבריו דבריהם :

” אמר להם * צאו וראו איזו היא
 דרך רעה שיתרחק ממנה
 האדם * רבי אליעזר אומר עין רעה *
 רבי יהושע אומר חבר רע * רבי יוסי
 אומר שכן רע * רבי שמעון אומר
 הלוה ואינו משלם * אחר לזה מן
 האדם כאלו לזה מן המקום * שנאמר
 לזה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן *
 רבי אלעזר אומר לב רע * אמר
 להם רואה אני את דברי רבי אלעזר
 בן ערך מדבריהם * שבכלל דבריו

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ : דבריהם.
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΟΥ

βί 'Ελεάζαρ ὁ υἱὸς 'Αράχ. 'Επηρίθμει δὲ οὕτω τὰ προτερήματα ἐκάστου αὐτῶν. 'Ο Παββί 'Ελιέζερ 'Ιρκανοῦ, ἔλεγεν αὐτός, εἶναι δεξαμενὴ καλῶς κεκονισμένη, ἣτις οὐδὲ ῥανίδα ὕδατος ἀποβάλλει. Διὰ τὸν 'Ιεωσοῦαν υἱὸν Χανανιά, ἔλεγε· «μακαρία ἡ μήτηρ αὐτοῦ». Διὰ τὸν 'Παββί 'Ιωσὲ τὸν ἱερέα· ὅτι εἶναι εὐσεβής. Διὰ τὸν 'Παββί Συμεῶν τοῦ Νεθανιήλ ὅτι φοβεῖται πᾶσαν ἁμαρτίαν, καὶ διὰ τὸν Παββί 'Ελεάζαρ τοῦ 'Αράχ ὅτι ὁμοιάζει πρὸς πηγὴν ἀνεξάντλητον.

11.

'Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι· 'Εὰν πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ 'Ισραήλ ἦσαν εἰς μίαν πλάστιγγα τῆς στάθμης, ὃ δὲ ῥαββί 'Ελιέζερ τοῦ 'Ιρκανοῦ εἰς τὴν ἄλλην, αὐτὸς ἤθελεν ἀντισταθμίσει ἅπαντας.

12.

'Ο 'Αββᾶ Σαοῦλ ἔλεγεν ἐν ὀνόματι τοῦ εἰρημένου ἐὰν πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ 'Ισραήλ ἦσαν εἰς μίαν πλάστιγγα τῆς στάθμης, καὶ ὁ Παββί 'Ελιέζερ τοῦ 'Ιρκανοῦ εἰς τὴν αὐτὴν πλάστιγγα, ὃ δὲ Παββί 'Ελεάζαρ τοῦ 'Αράχου εἰς τὴν ἄλλην, οὗτος ἤθελε τοὺς ἀντισταθμίσει ἅπαντας.

13.

Αὐτὸς εἶπέ ποτε πρὸς αὐτοὺς· ἐξετάσατε πρὶν ἢ

היה מונה שבחן * רבי אליעזר בן
הרקנוס בור סוד שאינו מאבד טפה *
רבי יהושע בן חנניה אשרי יולדתו *
רבי יוסי הכהן חסיד * רבי שמעון בן
נתנאל ירא חטא * ורבי אלעזר בן
ערך כמעין המתגבר :

הוא היה אומר * אם יהיו כל חכמי
ישראל בכף מאזנים * ואליעזר
בן הרקנוס בכף שניה * מכריע הוא
את כלם :

אבא שאול אומר משמו * אם יהיו
כל חכמי ישראל בכף מאזנים
ואליעזר בן הרקנוס אף עמהם *
ואלעזר בן ערך בכף שניה * מכריע
הוא את כלם :

אמר להם * צאו וראו איזו היא דרך
טובה שידבק בה האדם :

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΛΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

τὸ πᾶχος, τόση πλείων τροφή εἰς τοὺς σκώληκας.
 "Οσα πλείότερα τὰ πλούτη, τόσαι πλείότεραι αἱ
 φροντίδες· ὅσαι πλείότεραι γυναῖκες, τόσαι πλείοτε-
 ραι γοητεῖται. "Οσαι πλείότεραι αἱ δοῦλαι, τόσον
 μείζων ἡ ἀσέλγεια. "Οσοι πλείοτεροι οἱ ὑπηρέται,
 τόσαι πλείότεραι αἱ κλοπαί. 'Αλλ' ὅσον πλείοτέρα
 ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ Νόμου, τοσοῦτον ὁ βίος πολυ-
 χρονιώτερος καὶ εὐδαιμονέστερος. "Οσον μείζων ἡ
 ἐπιμονὴ εἰς τὴν μελέτην, τοσοῦτον αὐξάνει ἡ σοφία·
 ὅσον πλείοτερον συσκέπτεται τις, τοσοῦτον αὐξάνει
 ἡ σύνεσις. "Οσον μείζων ἡ εὐποιᾶ, τοσοῦτον μείζων
 ἡ εἰρήνη. "Οστις ἀποκτᾷ ἀγαθὴν φήμην, ἀποκτᾷ
 εἰς ἑαυτὸν μέγα καλόν· ὅστις θησαυρίζει τὴν διδα-
 σκαλίαν τοῦ Νόμου, ἀποκτᾷ τὴν αἰώνιον ζωὴν.

9.

Ῥαββᾶν Ἰωχανᾶν ὁ υἱὸς Ζαχαῖα, ἔλαβε τὴν πα-
 ράδοσιν παρὰ τῶν Ἑλλήλ καὶ Σαμάη. Αὐτὸς ἔ-
 λεγεν.—'Εὰν ἔμαθες πολλὰ, μελετήσας τὸν Νό-
 μον, μὴ κόμπᾳς, διότι ἐπὶ τοῦτο ἐπλάσθης.

10.

Πέντε μαθητὰς εἶχεν ὁ Ῥαββᾶν Ἰωχανᾶν, ὁ υἱὸς
 τοῦ Ζαχαῖα. Ἰδοὺ αὐτοί· Ῥαββί· Ἐλιέζερ υἱὸς Ἰρ-
 κανοῦ· Ῥαββί· Ἰεσοῦα υἱὸς Χανανῆ· Ῥαββί· Ἰωσή·
 ὁ ἱερεὺς· Ῥαββί· Συμεὼν ὁ υἱὸς Νεθανιήλ, καὶ Ῥαβ-

מְרֵבָה רְמָה * מְרֵבָה נְכָסִים מְרֵבָה
 דָּאָגָה * מְרֵבָה נְשִׁים מְרֵבָה כְּשָׁפִים *
 מְרֵבָה שְׂפָחוֹת מְרֵבָה זְמָה * מְרֵבָה
 עֲבָדִים מְרֵבָה גִּזְל * מְרֵבָה תוֹרָה
 מְרֵבָה חַיִּים * מְרֵבָה יְשִׁיבָה מְרֵבָה
 חֲכָמָה * מְרֵבָה עֲצָה מְרֵבָה תְּבוּנָה *
 מְרֵבָה צְדָקָה מְרֵבָה שְׁלוֹם * קָנָה שֵׁם
 טוֹב קָנָה לְעַצְמוֹ * קָנָה לוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה
 קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא :

רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי קִבֵּל מֵהִלֵּל
 וּמִשְׁמַאי * הוּא הָיָה אוֹמֵר * אִם
 לְמִדַּת תּוֹרָה הִרְבָּה * אֶל תַּחְזִיק טוֹבָה
 לְעַצְמְךָ * כִּי לְכַךְ נּוֹצְרָת :

חֲמִשָּׁה תַלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן
 בֶּן זַכַּאי וְאֵלּוּ הֵן * רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 בֶּן הֶרְקֵנוֹס * וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה *
 וְרַבִּי יוֹסִי הַכֹּהֵן * וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
 נְתַנְיָאֵל * וְרַבִּי אֱלִעֶזֶר בֶּן עֵרָךְ * הוּא

5.

‘Ο Ἑλληλ ἔλεγε. — Μὴ χῶριζε τὸ συμφέρον σου ἀπ’ ἐκείνου τῆς κοινωνίας. Μὴ ἐμπιστεύου εἰς τὴν ἀρετὴν σου ἄχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου σου· μὴ κρίνε τὸν πλησίον σου πρὶν ἢ εὐρεθῇς εἰς τὴν κατὰστασίν του· μὴ λέγε περὶ οὐδενὸς πράγματος, -- εἶναι ἀδύνατον, ἀνήκουστον, καθότι ἐπὶ τέλους θὰ ἀναγνωρισθῇ αὐτὸ δυνατόν. Μῆτε λέγε — ὅταν λάβω εὐκαιρίαν θέλω μελετήσαι, διότι ἴσως θὰ σοὶ λείψῃ πάντοτε ἡ εὐκαιρία.

6.

Αὐτὸς ἔλεγε πρὸς τοῦτοις. — ‘Ο βάνουσος δὲν φοβεῖται τὴν ἀμαρτίαν, οὔτε ὁ ἀμαθὴς δύναται νὰ ᾔναι εὐσεβής. ‘Ο δειλὸς δὲν δύναται νὰ μάθῃ, οὔτε ὁ ὀργίλος νὰ διδάξῃ. ‘Οστις δὲ ἀφιεροῦται πολὺ εἰς τὸ ἐμπόριον δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγιος. ‘Οπου δὲν ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι (ἱκανοὶ πρὸς διεύθυνσιν τῶν δημοσίων) προσπάθησον σὺ νὰ γίνῃς τοιοῦτος.

7.

‘Ο αὐτὸς ἰδὼν ποτε κρανίον πλέον ἐπὶ τῶν ὑδάτων εἶπε πρὸς αὐτό. — Ἐπειδὴ κατεβύθισας ἄλλους, κατεβύθισθης καὶ σὺ, ἀλλ’ ἐπὶ τέλους θέλουσι πνιγῇ καὶ οἱ πνίξαντές σε.

8.

‘Ο αὐτὸς ἔλεγε προσέτι. — ‘Οσον περισσότερον

• הָלֵל אוֹמֵר • אֶרֶץ תְּפְרוֹשׁ מִן הַצְבוּר •
וְאֶרֶץ תְּאֵמָן בְּעֶצְמָךְ עַד יוֹם
מוֹתְךָ • וְאֶל תְּדִין אֶת חֲבֶרְךָ עַד
שִׁתְּגִיעַ לְמָקוֹמוֹ • וְאֶל תֹּאמַר דְּבַר שְׂאִי
אֶפְשָׁר לְשִׁמוּעַ • שְׁסוּפוּ לְהַשְׁמֹעַ • וְאֶל
תֹּאמַר לְכִשְׂאִפְנָה אִשְׁנָה • שְׁמָא לֹא
תִפְנָה :

• הוּא הִיָּה אוֹמֵר • אֵין בּוֹר יִרְאֵ
חֶטָּא • וְלֹא עִם הָאָרֶץ חֶסֶד •
וְלֹא הַבֵּישָׁן לְמֹד • וְלֹא הַקְּפֹדֵן מְלָמֵד •
וְלֹא כָל־הַמְרַבָּה בְּסַחֲוֶרָה מַחֲכִים •
וּבְמָקוֹם שְׂאִין אֲנָשִׁים הַשְׁתַּדֵּל לַהֲיוֹת
אִישׁ :

• אִף הוּא רָאָה גִלְגּוּלֹת אַחַת שְׁצָפָה
עַל פְּנֵי הַמַּיִם • אָמַר לָהּ • עַל
דְּאַטְפַּת אֲטָפוֹךְ • וְסוּף מְטָפִיךְ יִטּוּפוּן :

• הוּא הִיָּה אוֹמֵר • מְרַבָּה בִּשְׂרָר

2.

Ὁ Παββᾶν Γαμαλιήλ, ὁ υἱὸς τοῦ Παββῆ Ἰούδα, τοῦ ἡγεμόνος, ἔλεγεν.—Ὡφέλιμον εἶναι νὰ συνδυάζῃ τις τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου μετὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου (τέχνης τινός), καθότι αἱ μέριμναι ἀμφοτέρων, (ἀπαιτοῦσαι σκέψιν) ἀποτρέπουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ ἁμαρτίαν. Ἐὰν ἡ μελέτη δὲν συνοδεύηται ὑπὸ τινος ἐπιτηδεύματος ἢ τέχνης, ἐπὶ τέλους δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ, καὶ ῥέπει εἰς πταίσμα. Οἱ διέποντες τὰ δημόσια, ἅς πράττωσι τοῦτο μὲ θρησκευτικὴν σκοπὸν· οὕτως αἱ τῶν προγόνων των ἀρεταὶ θέλουσι βοηθεῖ αὐτούς, καὶ οἱ καρποὶ τοῦ ζήλου των θέλουσι διατηρεῖσθαι διὰ παντός. Ἐγὼ, οὕτω λέγει ὁ Θεός, θέλω κρίνει ὑμᾶς ἀξιωμαθούς καὶ τοι μὴ ἐπιτυγχάνοντας πάντοτε (τουτέστιν ὅτι ἀρκεῖ ἡ καλὴ προαίρεσις).

3.

Ἐσο προφυλακτικὸς μὲ τοὺς κραταιούς, οἵτινες δὲν πλησιάζουσι (θωπεύουσι) τοὺς ἀνθρώπους, εἰμὴ χάριν ἰδιωτελείας. Προσποιοῦνται ὅτι εἶναι φίλοι των δσάκις ἔχουσιν ἀνάγκην· ἀλλ' ἀκολούθως δὲν βοηθοῦσι τούτους εὐρισκομένους εἰς ἀνάγκας.

4.

Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν.—Ἐκτέλει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ ἰδικόν σου, ἵνα καὶ αὐτὸς πράξῃ τὸ θέημά σου ὡς τὸ ἰδικόν του. Εἰς τὴν εὐαρέστησιν ὑπὸ βάλλε τὴν εὐαρέστησίν σου, ὅπως αὐτὸς ὑπολή τὴν εὐαρέστησιν τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἰδικήν σου.

זֶרֶבֶן גַּמְלִיאל בֶּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אָמַר * יֵפֶה תִּלְמוּד תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ * שִׁנִּיעַת שְׁנֵיהֶם מִשִּׁבְחַת עוֹן * וְכָל תּוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּה מְלָאכָה * סוּפָה בְּטִלָּה וְגוֹרֶרֶת עוֹן * וְכָל הָעוֹסְקִין עִם הַצָּבוּר * יֵהִיוּ עוֹסְקִין עִמָּהֶם לְשֵׁם שָׁמַיִם * שְׂזוּכוֹת אֲבוֹתָם מִסִּיעָתָם * וְצִדְקָתָם עוֹמֶדֶת לְעַד * וְאַתֶּם מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם שָׂבֵר הָרֶבֶה כְּאֵלוֹ עֹשִׂיתֶם :

הֵיוּ זְהִירִין בְּרִשּׁוֹת * שֶׁאֵין מְקַרְבִּין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא לְצוּר דַּעַצְמָן * נִרְאִים כְּאוֹהֲבִים בְּשַׁעַת הַנָּאֵתָן * וְאֵן עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בְּשַׁעַת דּוֹחָקוֹ :

הוּא הָיָה אָמַר עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כְּרְצוֹנְךָ כְּדִי שִׁיעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כְּרְצוֹנוֹ * בְּשֵׁל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ כְּדִי שִׁיבְטֵל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ

Αὐτὸς ἔλεγεν ἐπίσης.—Ἐπὶ τρία τινὰ ὁ κόσμος στηρίζεται, τρυτέστιν· ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐπὶ τὴν εἰρήνην, ὡς γέγραπται, (Ζαχ. ή, 16) «Ἀλήθειαν, δικαιοσύνην καὶ εἰρήνην δικάσατε εἰς τὰς πύλας τῶν χωρῶν ὑμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὁ Ῥίββι ἔλεγε.—Ποία ἡ εὐθεῖα ὁδὸς, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ; Ἡ ὁδὸς, ἣτις ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν τιμὴν καὶ παρέχει αὐτῷ τὴν τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψιν. — Αὐστηρῶς τήρει τὰς μικρὰς ὡς καὶ τὰς μεγάλας ἐντολάς, καθότι δὲν γινώσκεις τὴν ἀμοιβὴν τῶν παραγγελημάτων. Στάθμιζε τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν ὑποφέρεις τηρῶν παράγγελμά τι, πρὸς τὴν ἀμοιβήν, τὴν ὁποίαν θέλεις λάβει· καὶ τὸ ὄφελος ὅπερ σοὶ ἐπιφέρει πταισμά τι πρὸς τὴν βλάβην ἣτις ἀκολούθως θὰ ὑποστῇς. Λάβε ὑπ' ὄψει τρία τινὰ καὶ δὲν θέλεις παραπέσει εὐκόλως εἰς ἁμαρτίαν· συλλογίζου ὅτι ὑπεράνω σου ἵσταται ὀφθαλμὸς ὁρῶν, οὗς ἀκούον, καὶ ὅτι πᾶσα πράξις σου γράφεται ἐν βιβλῳ.

י" הוא ה'ה אומר * על שלשה דברים
העולם קיים * על האמת *
ועל הדין * ועל השלום * שנאמר
אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם :

פרק שני

רבי אומר * איזו היא דרך ישרה
שיבור לו האדם * כל שהיא
תפארת לעושיה * ותפארת לו מן
האדם * והוי זהיר במצוה קרה
בבחימורה * שאין אתה יודע מתן
שכרן של מצות * והוי מחשב הפסד
מצוה כנגד שכרה * ושכר עברה כנגד
הפסדה * הסתכל בשלשה דברים
ואין אתה בא לידי עברה * דע מה
למעלה ממך * עין רואה ואזן שומעת *
וכל מעשיך בספר גבתיכם :

μεταχειριζόμενος τὸν θεῖον Νόμον ὡς ἐπιστήμην (τουτέστιν ὁ καταχρώμενος τοῦ θεοῦ Νόμου πρὸς ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον) ἀπέρχεται τῆς παρούσης ζωῆς.

14.

Αὐτὸς ἔλεγεν ἐπίσης.—"Ἄν ἐγὼ δὲν φροντίζω δι' ἐμαυτὸν, τίς θὰ φροντίζῃ δι' ἐμέ; Καὶ ἂν δι' ἐμέ μόνον φροντίζω, τί εἶμαι ἐγὼ; ἂν δὲ δὲν φροντίζω δι' ἐμαυτὸν τώρα, πότε θὰ φροντίσω;

15.

Ὁ δὲ Σαμάη ἔλεγεν.—Ἡ μελέτη τοῦ θεοῦ Νόμου ἔστω ἡ πρωτίστη ἀσχολία σου, ὑπόσχου ὀλίγον, καὶ πράττε πολὺ, καὶ δέχου πάντα ἀνθρωπον μὲ πρόσωπον ἱλαρόν.

16.

Ὁ Ραββᾶν Γαμλιήλ ἔλεγε.—Πρόσλαβε καλὸν διδάσκαλον, ὅστις νὰ λύῃ πᾶσαν ἀμφιβολίαν σου, καὶ μὴ λάβῃς τὴν συνήθειαν νὰ προαφαιρῇς τὰ δέκατα ἐπὶ κατὰ προσέγγισιν ὑπολογισμῷ, ἀλλὰ μὲ ἀκριβές μέτρον.

17.

Συμεὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔλεγεν.—Ἀνετράφην μετὰ τῶν σοφῶν, καὶ οὐδὲν ἄλλο εἶδον ὠφελιμώτερον τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ τὴν σιγὴν. Τὸ δὲ οὐσιωδέστερον δὲν εἶναι τὸ μανθάνειν, ἀλλὰ τὸ πράττειν.—Ὁ δὲ φλυαρῶν εὐκόλως ἀμαρτάνει.

בְּתַנָּא חֲלָף:

י' הוּא הִיָּה אוֹמֵר * אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי
וּבִשְׂאֵנִי לַעֲצָמִי * מָה אֲנִי וְאִם
לֹא עֲבָשׁוּ אִמָּתִי :

י"ו שְׁמַאי אוֹמֵר * עֲשֵׂה תוֹרָתְךָ קָבַע *
אִמּוֹר מַעֲט וַעֲשֵׂה הֶרְבֵּה *
וְהוּי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֹכֶר
פָּנִים יְפוֹת :

י"ז רַבִּן גַּמְלִיאֵל הִיָּה אוֹמֵר * עֲשֵׂה לָךְ
רֵב * וְהִסְתַּלַּק מִן הַסֶּפֶק * וְאֵר-
תְּרַבֵּה לַעֲשׂוֹר אוֹמְדוֹת :

י"ח שְׁמַעוֹן בֶּנִי אוֹמֵר * בְּדִיּוֹמִי גִדְלָתִי
בֵּין הַחֲכָמִים * וְלֹא מִצָּאֹתִי
לְגוֹף טוֹב אֶלֶּי * שְׁתִּיקָה * וְלֹא
חֲמִדְרֵשׁ הוּא הָעֵקֶר * אֶלֶּא הַמַּעֲשֵׂה *
וְכָל הַמְרַבֵּה דְּבָרִים מִבֵּיא חֲסָא :

10.

Οἱ Σεμαγιᾶς καὶ Ἀβταλιὼν ἔλαβον τὴν παρά-
δοσιν παρὰ τῶν ἀνωτέρω. Καὶ ὁ μὲν Σεμαγιᾶς ἔλε-
γεν.—Ἀγάπα τὴν ἐργασίαν, μίσει τὴν ὑπεροψίαν
καὶ μὴ θήρεις τὴν εὐνοίαν τῶν μεγάλων.

11.

Ὁ δὲ Ἀβταλιὼν ἔλεγε.—Σοφοί, προσέξατε εἰς
τοὺς λόγους σας, ἵνα μὴ καταδικαζόμενοι εἰς ἔξορί-
αν καὶ μεταναστεύοντες εἰς χώραν ἐπιβλαβῶν ὑδά-
των (αἱρέσεων), οἱ παρακολουθήσοντες μαθηταὶ σας,
πίνοντες ἐξ αὐτῶν, ἀποθάνωσι· καὶ τότε τὸ ὄνομα
Κυρίου βεβηλωθήσεται.

12.

Ἡλλήλ καὶ Σαμάη ἔλαβον τὸν ἐκ παραδόσεως
Νόμον παρὰ τῶν ἀνωτέρω. Καὶ ὁ μὲν Ἡλλήλ ἔ-
λεγεν.—Ἐσο ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀαρών, τουτέ-
στιν· ἀγάπα τὴν εἰρήνην, ἀκολούθει τὴν εἰρήνην, ἀ-
γάπα τοὺς ἀνθρώπους καὶ προσέλκυε αὐτοὺς εἰς
τὸν Νόμον.

13.

Ὁ ἴδιος δὲ προσέθετο.—Ὁ θηρεύων φήμην (ὁ φι-
λόδοξος) ἀφανίζει τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ὁ μὴ αὐξάνων
τὰς γνώσεις του, καταστρέφει ὅσας ἀπέκτησεν, ὁ
οὐδέποτε σπουδάσας, εἶναι ἀνάξιος τοῦ ζῆν· ὁ δὲ

שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן קִבְּלוּ מֵהֶם *
שְׁמַעְיָה אָמַר * אֱהוּב אֶת
הַפְּלֹאכָה * וְשָׂנֵא אֶת הַרְבֵּנוּת * וְאַל
תִּתְּדַע לְרִשּׁוֹת :

אֲבִטְלְיוֹן אָמַר * חֲכָמִים הִזְהָרוּ
בְּדַבְרֵיכֶם * שְׁמָא תַּחֲבוּ
חֹבֶת גְּלוּת * וְתִגְּלוּ לְמָקוֹם מַיִם
הָרָעִים * וְיִשְׁתּוּ הַתַּלְמִידִים הַבָּאִים
אַחֲרֵיכֶם וְיָמוּתוּ * וְנִמְצָא שֵׁם שְׁמַיִם
מִתְחַלֵּל :

יְהִי וְשְׁמָאֵי קִבְּלוּ מֵהֶם * הִלֵּל
אָמַר הוּא מִתַּלְמִידָיו שֶׁל
אַהֲרֹן * אוֹהֵב שְׁלוֹם * וְרוֹדֵף שְׁלוֹם *
אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקְרָבָן לַתּוֹרָה :

יְהִי הוּא אָמַר * נִגְדַּר שְׁמָא * אֲבַד
שְׁמִידָה * וְדָלָא מוֹסִיף יוֹסִיף *
וְדָלָא יוֹדֵף קִטְלָא חַיִּיב * וְדָלָא שְׁמָא

γε.—Προμηθεύῳ ἔθηκε καλὸν διδάσκαλον, πρόσλαβε ἀγαθὸν σύντροφον, καὶ δίκασον πάντα ἄνθρωπον εὐμενῶς.

7.

Ὁ δὲ Νιτάη ὁ Ἀρβελίτης ἔλεγεν.—Ἀπομακρύνθητι ἀπὸ πονηροῦ γείτονος, μὴ συναναστρέφου με ἀσεβῇ καὶ μὴ ἔλπιζε ὅτι θὰ ἀποφύγῃς τὴν τιμωρίαν (τῶν πονηρῶν σου πράξεων).

8.

Ἰαουδᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ταβάη, καὶ Συμεὼν ὁ υἱὸς τοῦ Σατάχ ἔλαβον τὴν παράδοσιν παρὰ τῶν ἀνωγειρημένων. Καὶ ὁ μὲν Ἰαουδᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Ταβάη ἔλεγε.—Δικαστὴς ὢν, μὴ λάβῃς καὶ τὸ μέρος τοῦ ὑπερασπιστοῦ. Ὅταν οἱ διάδικοι εὐρίσκωνται ἐνώπιόν σου, ἔστωσαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου ὡς ἔνοχοι, ἀλλ' ὅταν ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ σοῦ, ἀποδεχθέντες τὴν κατ' αὐτῶν ἀπόφασιν, θεώρησον αὐτοὺς ἀθώους.

9.

Ὁ δὲ Συμεὼν ὁ υἱὸς τοῦ Σατάχ ἔλεγεν.—Ἐξέταζε ἐπανειλημμένως τοὺς μάρτυρας, πρόσεχε εἰς τοὺς πρὸς αὐτοὺς λόγους σου, μὴ ἐξ αὐτῶν πα-

חֵבֶר • וְהוּי דָן אֶת כָּל הָאָרֶץ לִכְרָ
 זְכוּת :

נִתְּאֵי הָאֲרָבִי אוֹמֵר • הִרְחַק מִשְׁכַּן
 רָע • וְאַל תִּתְּחַבֵּר לְרָשָׁע • וְאַל
 תִּתְּיֵאֵשׁ מִן הַפּוֹרְעָנוֹת :

יְהוּדָה בֶּן טָבַאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּח
 קִבְּלוּ מֵהֶם • יְהוּדָה בֶּן
 טָבַאי אוֹמֵר • אַ תַּעַשׂ עִצְמְךָ בְּעוֹרְכֵי
 הַדִּיּוּנִים • וּכְשִׁיחֵהוּ בְּעַרְי הַדִּין עוֹמְדִים
 לִפְנֶיךָ • יְהִי בְּעֵינֶיךָ כְּרָשָׁעִים •
 וּכְשִׁנְפָטִים מִלִּפְנֶיךָ • יְהִי בְּעֵינֶיךָ
 כְּזָכָאִין • כִּשְׁקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין :

שִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּח אוֹמֵר • הִי מְרֻבָּה
 לַחֲקוֹר אֶת הָעֵדִים • וְהוּי
 זְהִיר בְּדַבְּרֶיךָ • שְׁמָא מִתּוֹכֶם יִלְמְדוּ
 לְשִׁקֵּר :

4.

Ἰωσὲ δ υἱὸς τοῦ Ἰωέζερ, κάτοικος τῆς πόλεως Ζερεδᾶ, καὶ Ἰωσὲ δ υἱὸς τοῦ Ἰωχανᾶν, κάτοικος τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐδιδάχθησαν τὸν ἐκ παραδόσεως νόμον, ὑπὸ τῶν ἀνωειρημένων. Ὁ μὲν Ἰωσὲ τοῦ Ἰωέζερ ἐκ Σεδεδᾶ ἔλεγε. — Ἐστω ἡ οἰκία σου τόπος συνανθρώσεως τῶν σοφῶν μετὰ τὴν κόνιν τῶν ποδῶν των κοινορτίσθητι καὶ πῖε ὡς δειψασμένος τοὺς λόγους αὐτῶν.

5.

Ὁ δὲ Ἰωσὲ δ υἱὸς τοῦ Ἰωχανᾶν, κάτοικος τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἔλεγεν. — Ἐστω ἡ οἰκία σου ὅλως ἀνοικτὴ, καὶ οἱ πτωχοὶ ἔστωσαν οἱ οἰκτοὶ σου. Μὴ φλυαρῆς μετὰ τὴν σύζυγόν σου. Ἄν δὲ τοῦτο εἶπον διὰ τὴν ἰδίαν γυναῖκα, πόσω μᾶλλον (ἀπαγορεύεται ἡ φλυαρία) μετὰ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου! Ἐκ τούτου ἐξήγαγον οἱ σοφοὶ μας καὶ ἔλεγον· ὁ φλυαρῶν μετὰ τὰς γυναῖκας προξενεῖ ἑαυτῷ βλάβην, παρამελεῖ τὴν μελέτην τοῦ θείου Νόμου, καὶ τέλος κληρονομεῖ τὴν κόλασιν.

6.

Ἰεωσοῦα δ υἱὸς τοῦ Περαχιά καὶ Νιτάη δ Ἀρβελίτης, ἔλαβον τὴν παράδοσιν παρὰ τῶν ἀνωειρημένων. Καὶ ὁ μὲν Ἰεωσοῦα δ υἱὸς τοῦ Περαχιά ἔλε-

· יוֹסִי בֶן יוֹעָזר אִישׁ צְרִידָה · וְיוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם קָבְלוּ מֵהֶם · יוֹסִי בֶן יוֹעָזר אִישׁ צְרִידָה אוֹמֵר · יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וְעַד לַחֲכָמִים · וְהָיָה מִתְאַבֵּק בְּעַפְרֵי רַגְלֵיהֶם · וְהָיָה שׁוֹתֶה בְצֶמָא אֶת דְּבָרֵיהֶם ·

· יוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם אוֹמֵר · יְהִי בֵיתְךָ פֶּתוּחַ לְרוּחָהּ · וְיִהְיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתְךָ · וְאֵל תִּרְבֶּה שִׁיחָהּ עִם הָאִשָּׁה בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ קָל וְחוֹמֵר בְּאִשְׁתִּי חֲבֵרוּ · מִכָּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים · כָּל הַמִּרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה גֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ · וּבֹטֵל מִדְּבָרֵי תוֹרָה · וְסוּפוֹ יוֹרֵשׁ גִּיהֶנָם ·

· יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פִּרְחִיָּה וְנִתְאִי הָאֲרֵבֶּלִי קָבְלוּ מֵהֶם · יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פִּרְחִיָּה אוֹמֵר · עֲשֵׂה לְךָ רֵם וְנִתְאִי

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

1.

‘Ο Μωϋσῆς παρέλαβε τὸν Νόμον ἐπὶ τοῦ Σινᾶ, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸν εἰς Ἱεωσοῦαν, (οὐδὲν τοῦ Νοῦν) ὁ δὲ Ἱεωσοῦας εἰς τοὺς πρεσβυτέρους, οἱ πρεσβύτεροι εἰς τοὺς προφήτας, οὗτοι δὲ τὸν ἐδίδαξαν εἰς τὰ μέλη τοῦ μεγάλου Συνεδρίου. Οἱ ἄνδρες οὗτοι διεκήρυττον τὰ τρία ταῦτα παραγγέλματα.— ἔσ-
τε προσεκτικοὶ ἐν τῇ δικάζειν—ἀναθρέψατε μαθη-
τάς πολλοὺς—καὶ θέσατε φραγμὸν εἰς τὸν Νόμον.

2.

Συμεὼν ὁ δίκαιος, εἰς τῶν ἐπιζησάντων τοῦ μεγάλου Συνεδρίου, ἔλεγε:—Διὰ τριῶν τινῶν ὁ κόσμος ἴσταται, τουτέστι διὰ τῆς μελέτης τοῦ Νόμου, διὰ τῆς λατρείας καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐλεημοσύνης.

3.

Ἀντίγων ὁ ἐκ Σοχῶ ἔλαβε τὸν διὰ παραδό-
σεως Νόμον παρὰ Συμεῶνος τοῦ δικαίου, καὶ ἔλε-
γε.—Μὴ ἔστέ ὡς ὑπηρέται, οἵτινες ὑπηρετοῦσι τὸν κύριον αὐτῶν ἐπὶ σκοπῇ νὰ τύχωσιν ἀμοιβῆς, ἀλλ’ ὡς ὑπηρέται ὑπηρετοῦντες τὸν κύριον αὐτῶν ἀνευ σκοποῦ ἀμοιβῆς· ὁ δὲ φόβος τοῦ θεοῦ ἔστω πάντο-
τε ἐφ’ ὑμῶν.

פרק ראשון

‘ מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי * וּמִסֵּדָה
לַיהוֹשֻׁעַ * וְיֵהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים * וְזִקְנִים
לְנָבִיאִים * וְנָבִיאִים מִסְרוּהָ לְאַנְשֵׁי
כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה * הֵם אָמְרוּ שְׁלִישָׁה
דְּבָרִים * הוּא מְתוּנִים בְּדִין * וְהַעֲמִידוּ
תַּלְמִידִים הֶרְבֵּה * וַעֲשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה :

‘ שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת
הַגְּדוּלָּה * הוּא הָיָה אוֹמֵר * עַל
שְׁלִישָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד * עַל
הַתּוֹרָה * וְעַל הָעֲבוּדָה * וְעַל גְּמִילוּת
חֲסָדִים :

‘ אַנְטִיגוֹנוֹס אִישׁ סוֹכּוֹ קִבֵּל מִשְׁמַעוֹן
הַצַּדִּיק * הוּא הָיָה אוֹמֵר * אַל
תְּהִיוּ כְּעַבְדִּים הַמְּשַׁמְשִׁים אֶת הָרֶב *
עַל מִנַּת לְקַבֵּל פָּרֶס * אֲלֵא הוּא כְּעַבְדִּים
הַמְּשַׁמְשִׁים אֶת הָרֶב * שְׂדֵא עַל מִנַּת
לְקַבֵּל פָּרֶס * וְיֵהי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם :

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

Πρὸ τῆς ἀναγνώσεως λέγεται.

Πάντες οἱ Ἰσραηλῖται (οἱ δίκαιοι) συμμετέχουσι τῆς αἰωνίου μακαριότητος (1), ὡς γέγραπται. «Ὁ λαός σου πάντες δίκαιοι θέλουσι κληρονομήσῃ τὴν γῆν διὰ παντός (τουτέστι τὴν αἰώνιον διαμονήν), κλάδος εἰς τῆς φυτείας μου, ἔργον τῶν χειρῶν μου, δι' ὃ δοξάζομαι. (Ἡσαΐας Ε'. 21)

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν.

Ὁ Ραββὶ Χανανιάς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀκασία ἔλεγε. — Κύριος ὁ εὐλογητὸς ἠυδόκησεν, ὅπως ὁ Ἰσραήλ ἀποκτήσῃ μεγάλην ἀξίαν, νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ πολυαρίθμους ἐντολὰς καὶ παραγγέλματα, ὡς γέγραπται (Ἡσαΐας μβ', 21). Ὁ Θεὸς ἠθέλησεν ὅπως κάμῃ αὐτὸν (τὸν Ἰσραήλ) δίκαιον, νὰ ᾔναι ὁ Νόμος μέγας καὶ ἰσχυρός.

(1) Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο δὲν ἀρροᾷ μόνον εἰς τὸν Ἰσραήλ, ἀλλ' ὡς γνωστόν, διεκηρύχθη ὑπὸ τῶν ῥαββίνων ὑπὲρ πάντων τῶν λαῶν καὶ θρησκευμάτων. Ἴδου τί γράφουσιν ἀλλαχοῦ. «Οἱ εὐσεβεῖς πάντων τῶν λαῶν τοῦ κόσμου συμμετέχουσι τῆς αἰωνίου μακαριότητος» (Ὁρὰ Μαΐμον. Ἰσιβᾶ, κεφ. 3).

(Σημ. μεταφραστοῦ).

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΠΟΥ

קודם הקריאה

כָּר־יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֶקֶק לְעוֹלָם הַבָּא שְׁנֵאמַר
וְעַמְּךָ בְּלִם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִטַּעַ
מַעֲשֵׂה יְדִי לְהַתְפָּאֵר :

הנה הקריאה

רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקִשָּׁי אָמַר רָצָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ
הוא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְפִיכָּךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה
וּמִצְוֹת שְׁנֵאמַר יִי חֶפֶץ לְמַעַן צִדְקוֹ יִגְדִּיל תּוֹרָה
וַיֵּאדָר :

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΣΑΒΒΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΛΕΣΧΑ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ

μεταφρασθέντα καὶ ἐκδοθέντα μετὰ τοῦ
Ἑβραϊκοῦ κειμένου

ΥΠΟ

Ι. ΝΑΧΑΜΟΥΛΗ

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ:

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου « Ὁ ΚΟΡΑΗΣ »

Ι. ΝΑΧΑΜΟΥΛΗ

1886

ספר

פרקי אבות

הנאמרים בשבתות שבין פסח לעצרת

מתורגמים יונית

מאת

יוסף בכ"ר שלמה נחמולי הי"ו

יע"א

קורפו

פה

לב"ע

התר"מו

שנת

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

בכית דפוס המתרומם

פרקי אבות

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ספר

פרקי אבות

הנאמרים בשבתות שבין פסח לעצרת

מתורגמים יונית

מאת

יוסף בכ"ר שלמה נחמולי הי"ו

יעיא

קורפו

פה

לביע

התר"מו

שנת

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

מכירת דפוס המתנחל

